

Integrace dětí cizinců z Vietnamu a Mongolska ve Zlínském kraji

Bc. Michaela Obdržálková

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michaela Obdržálková**
Osobní číslo: **H11379**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Integrace dětí cizinců z Vietnamu a Mongolska ve Zlínském kraji**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti multikulturní výchovy, migrace a integrace cizinců.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

COUSSEYOVÁ, Mary. Rámec integrační politiky. Praha: Vydavatelství Rady Evropy, 2000. ISBN 92-871-4341-2.

GEIST, Bohumil. Sociologický slovník. Praha: Victoria Publishing, a. s., 1992. ISBN 80-85605-28-7.

CHRÁSKA, Miroslav. Úvod do výzkumu v pedagogice. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 801244-0765-5.

PRŮCHA, Jan. Multikulturní výchova. Teorie-praxe-výzkum. Praha: ISV nakladatelství, 2001. ISBN 80-85866-72-2.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 18.04.2013

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce svým obsahem seznamuje čtenáře s úrovní integrace cizinců na území České republiky. Svým obsahem je zaměřena především na příslušníky Vietnamu a Mongolska ve Zlínském kraji. Její teoretická část se zabývá nejdůležitějšími pojmy, kterými jsou migrace a integrace, a s nimi úzce spojená integrační politika státu. Dále rozpracovává činitele, kteří ovlivňují integraci mladé generace. Těmi jsou rodinné a školní prostředí a především v něm realizovaná multikulturní výchova.

Praktická část je věnována kvantitativně orientovanému výzkumu, který byl realizován formou dotazníku. Výzkum je zaměřen na zjištění míry integrace dětí z Vietnamu a Mongolska a v této souvislosti také na zjištění vlivu míry zájmu rodičů o integraci.

Klíčová slova: migrace, integrace, kultura, rasa, etnikum, etnické vědomí, národnostní menšina, akulturace, předsudky, stereotypy, xenofobie, ethnocentrismus, rasismus, multikulturní výchova

ABSTRACT

This Diploma thesis makes reader familiar with level of foreigners integration in territory of the Czech Republic. Its content is mainly focused on nationals of Vietnam and Mongolia in Zlinsky Region. Its theoretical part deals with most important terms, which are migration and integration, and to them closely connected czech state integration policy. Also it elaborates factors, which affect integration of young generation. These are family and school environment and primarily in this environment implemented multicultural education.

Practical part is devoted to quantitative oriented research, which was carried out in the form of questionnaire. Research is focused on examination of the level of Vietnamese and Mongolian children integration and in connection to this, also with examination of the level of influence on parents interest in integration.

Key words: migration, integration, culture, race, ethnic group, ethnic consciousness, national minority, prejudice, stereotypes, xenophobia, ethnocentrism, racism, multicultural education

Poděkování:

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu práce, Mgr. Jakobovi Hladíkovi Ph.D., za velmi podnětné rady a připomínky při vedení práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 MIGRACE	14
1.1 MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE	15
1.2 LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ POBYT CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČR.....	16
2 INTEGRACE.....	18
2.1 KONCEPCE INTEGRACE NA ÚZEMÍ ČR.....	18
2.2 CENTRA NA PODPORU CIZINCŮ	19
2.2.1 Region Zlínského kraje	20
2.3 MONGOLSKÁ KULTURA	22
2.4 VIETNAMSKÁ KULTURA.....	24
3 CÍLE INTEGRACE A ASPEKTY ZNESNADŇUJÍCÍ JEJICH DOSAŽENÍ.....	26
3.1 ZNALOST ČEŠTINY	27
3.2 ORIENTACE VE SPOLEČNOSTI.....	30
3.3 EKONOMICKÁ SOBĚSTAČNOST.....	31
3.4 PŘEKÁŽKY INTEGRACE NA STRANĚ MAJORITNÍ SPOLEČNOSTI	33
4 INTEGRACE DĚTÍ CIZINCŮ.....	37
4.1 RODINNÉ PROSTŘEDÍ	37
4.2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	38
5 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	41
5.1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA A LEGISLATIVA	42
5.2 TEORIE, PRAXE A VÝZKUM V MULTIKULTURNÍ VÝCHOVĚ	42
5.3 OBSAH A CÍLE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	44
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	46
6 ZJIŠTĚNÍ MÍRY INTEGRACE DĚTÍ CIZINCŮ TŘETÍCH STÁTŮ (VIETNAM, MONGOLSKO) VE ZLÍNSKÉM KRAJI	47
6.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	47
6.2 CÍL VÝZKUMU	48
6.3 STANOVENÍ PROMĚNNÝCH A HYPOTÉZ	48
6.4 METODY VÝZKUMU.....	48
6.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	49
6.6 PRŮBĚH SBĚRU DAT.....	49
7 ANALÝZA DAT.....	50

7.1	MÍRA INTEGRACE DĚTÍ CIZINCŮ TŘETÍCH STÁTŮ V ZÁVISLOSTI NA STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI – VIETNAM A MONGOLSKO.....	51
7.1.1	Ověření hypotézy.....	53
7.1.2	Souvislost odpovědí týkajících se míry integrace dětí v závislosti na státní příslušnosti.....	53
7.2	MÍRA INTEGRACE DĚTÍ CIZINCŮ TŘETÍCH STÁTŮ V ZÁVISLOSTI NA POHLAVÍ.....	55
7.2.1	Ověření hypotézy.....	57
7.2.2	Souvislost odpovědí týkajících se míry integrace dětí v závislosti na pohlaví.....	57
7.3	MÍRA INTEGRACE DĚTÍ CIZINCŮ TŘETÍCH STÁTŮ V ZÁVISLOSTI NA DÉLCE POBYTU	59
7.3.1	Ověření hypotézy.....	61
7.3.2	Souvislost odpovědí týkajících se míry integrace dětí v závislosti na délce pobytu	61
7.4	MÍRA ZÁJMU RODIČŮ O INTEGRACI VZHLEDEM KE STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI	63
7.4.1	Ověření hypotéz	64
7.4.2	Souvislost učení češtiny rodičů a jednotlivých státních příslušností	64
7.4.3	Souvislost zájmu rodičů o školní prospěch a problémy jednotlivých státních příslušností	65
7.4.4	Souvislost samostatnosti vyřizování záležitostí na úřadech rodičů dětí v závislosti na státní příslušnosti.....	66
7.5	DODRŽOVÁNÍ TRADIC ČESKÉ REPUBLIKY A RODNÉ ZEMĚ	68
	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	76
	SEZNAM GRAFŮ	77
	SEZNAM TABULEK.....	78
	SEZNAM PŘÍLOH.....	79

ÚVOD

Přestože migrace provází lidstvo po celou dobu jeho historie, stává se předmětem stále častějších diskusí především až v posledních desetiletích. I do České republiky vždy přicházeli cizinci, jejich množství však vlivem totalitního režimu a uzavřenosti našeho státu nevzbuzovalo výraznější pozornost. Vývoj migrace na našem území od přelomového roku 1989 jistě nikoho nenechává na pochybách, že se Česká republika stává cílovou zemí pro stále větší počet cizinců. Vstupem České republiky do Evropské unie, a s tím spojenou následnou harmonizací imigrační politiky České republiky s ostatními státy Evropské unie, vstoupily v platnost nejen nové právní úpravy, zabývající se vstupem cizinců na naše území a jejich pobytem, ale také nové strategie pro jejich integraci na našem území. Vláda České republiky vytvořila moderní koncepci integrace cizinců na území našeho státu.

Česká republika se stále více otevírá světu, a proto se stává prostorem, který je naplněn různorodostí nejen kulturní a národnostní, ale také názorovou. Člověk není vnímán pouze jako příslušník jiného národa s jinými kulturními zvyklostmi a jazykem, ale stává se osobností, která je formována mnoha přesvědčeními, které mnohdy plynou z předsudků a zažitých stereotypů. Tento proces je spojen především s otevřením se naší republiky pro mimoevropské kultury, kterými jsou v největší míře migranti z Asie. Podmínky vstupu a pobytu cizinců na našem území jsou dány zákonnými normami, co však nelze právně vynutit a díky svému hlubokému zakořenění je velmi zdoluhavým procesem, je postupná přeměna celkového společenského přístupu k odlišnostem a jinakosti. I z těchto důvodů je velmi důležité začít tyto myšlenky vštěpovat již mladé generaci, která své hodnoty a postoje vůči novým věcem, technologiím a názorům nemá zakořeněny tak hluboce. Vzhledem k tomu, že rodinné prostředí v některých případech nepřináší mladé generaci kladný příklad přístupu ke kulturním odlišnostem, je jednou z možností ovlivňování postojů a hodnot dětí směrem k myšlenkám multikulturalismu škola a v ní několik posledních let aplikovaná multikulturní výchova.

Kromě škol hrají v tomto procesu nejen ve vztahu k dětem, ale i k dospělým, velkou roli lidé veřejně činní. Zaměstnanci veřejné správy či veřejných institucí jsou často v každodenním kontaktu jak s cizinci, tak i s občany většinové společnosti. Mají tak možnost zvyšovat nejen jejich povědomí o různých legislativních změnách, ale také působit na jejich osobnost s cílem zapojit cizince do běžného života většinové společnosti. Já sama jsem pracovníkem odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, proto je

mi téma integrace cizinců blízké a vedlo mě právě k zamyšlení, zda a jaké jsou rozdíly v integraci dvou zdánlivě velmi podobných kultur, tedy mezi Mongoly a Vietnamci.

Diplomová práce je rozdělena na dvě základní části: teoretickou a praktickou.

Teoretická část se ve svém úvodu zabývá jedním z hlavních společensko-kulturních jevů, kterým je migrace. Popisuje migraci z různých úhlů pohledu a rozebírá její současný stav, vzhledem ke globalizaci, která její šíření urychluje. Součástí první kapitoly je také náhled na vývoj migrace na území České republiky a vývoj legislativních norem, které migrační toky na našem území upravují. Druhá kapitola je věnována problematice, která podmiňuje prospěšnou a efektivní migrační politiku státu, a tou je integrace cizinců na území České republiky. V této kapitole je čtenář seznámen nejen s významem samotného pojmu integrace, ale především s průběhem vytváření současné vládní koncepce integrace na našem území, včetně vymezení jejích základních cílů. Její implementace na regionální a lokální úrovni vedla ke konkrétním aktivitám, které vedly ke vzniku Integračních center na podporu cizinců. V diplomové práci byla podrobněji popsána činnost Integračního centra na podporu cizinců ve Zlínském kraji a počty jeho nejčastějších klientů, kterými jsou příslušníci Mongolska a Vietnamu. Základní specifika obou kultur na našem území byla rozebrána v následných samostatných podkapitolách. Třetí kapitola je věnována podrobnému rozboru jednotlivých cílů politiky integrace, kterými jsou: znalost českého jazyka, orientace migrantů ve společnosti, jejich ekonomická soběstačnost a vztahy s příslušníky majoritní společnosti. V jednotlivých podkapitolách je popsán současný dosažený stav v každé oblasti, opatření, která v posledních letech vedla ke zlepšení původního stavu, a nástin přínosů navrhovaných vládních opatření, vzhledem k dosažení stanovených cílů. Na integraci dětí, která je součástí názvu diplomové práce, a které je věnována další samostatná kapitola, má vliv stejně jako na jejich dospělé rodiče integrační politika státu. Je však ovlivněna dalšími vlivy, které jsou zde podrobněji popsány, a kterými jsou vliv rodinného a školního prostředí. Poslední kapitola teoretické části se zabývá multikulturní výchovou, která se v posledních letech jeví jako klíčový nástroj především u mladé generace, při zvládnutí integrace a s tím spojené potřeby navázání kvalitního multikulturního dialogu.

Cílem praktické části diplomové práce je pomocí kvantitativního výzkumu formou dotazníku zjistit, jaká je míra integrace dětí cizinců z Vietnamu a dětí cizinců z Mongolska ve Zlínském kraji, a v souvislosti s tím také zjistit míru zájmu rodičů o integraci. Ke

konkrétním cílům jsou stanoveny hypotézy, které vyjadřují domněnky vzhledem k odlišnosti míry integrace dětí z Vietnamu a Mongolska ve vztahu k jejich státní příslušnosti, pohlaví a délce pobytu na našem území. Jako měřítko integrace byly zvoleny otázky v dotazníku, které se zaměřují na v teoretické části popsané ukazatele integrace. Cílem praktické části diplomové práce je také zjištění rozdílů v míře zájmu rodičů dětí o integraci na našem území. Jako měřítko integrace, vztahující se k této oblasti, byly opět zvoleny otázky v dotazníku, zaměřující se na v teoretické části popsané ukazatele integrace. Závěr diplomové práce obsahuje shrnutí zjištěných výsledků praktické části, jejich srovnání s částí teoretickou, a je zakončen doporučením pro budoucnost a praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MIGRACE

Migrace je jedním z hlavních společensko-kulturních jevů, které provázejí lidstvo po celou jeho zdokumentovanou historii. Termínem migrace je označován pohyb osob spojený se změnou místa jejich bydliště, a to na různou dobu – jak kratší, tak i delší, a případně i trvale. Podle směru pohybu jedince rozlišujeme migraci na **emigraci** (vystěhování) a **imigraci** (přistěhování). Migraci dále rozlišujeme dle níže uvedených hledisek. Ať už ji však posuzujeme z jakéhokoliv pohledu, vždy v sobě zahrnuje obě výše uvedené formy. Z jedné oblasti se emigruje a do druhé imigruje. (Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR, 2006) Podle Geista (1992) můžeme migraci dělit na tzv. **vnitřní migraci**, při které dochází k pohybu osob pouze uvnitř jednoho státu, tedy v prostoru s užším geografickým vymezením, nebo tzv. mezinárodní migraci, při které dochází k přesunu obyvatel uvnitř jednoho světadílu, tedy v širším geografickém prostoru. Migrace se dále dělí na **dobrovolnou**, kterou představuje stěhování především za prací či za příbuznými, a **nucenou**, jejíž příčinou bývá zpravidla silné zhoršení životních podmínek, válečný stav a jiné neovlivnitelné, předem nepředvídatelné či neodvratitelné události a okolnosti. Dalším možným kritériem, dle kterého lze migraci členit, může být členění dle počtu migrujících osob. Zde můžeme hovořit o migraci **individuální**, **kolektivní**, případně **masové**. Exodus (hromadná migrace) může být vyvolán jakoukoliv přírodní katastrofou, válečným konfliktem či občanskou válkou (Šišková, 2001). Jak píše Niessen (2000), i z těchto důvodů může být občas složité určit, co činí nucenou migraci nucenou, neboť také není snadné určit, zda jsou osoby či konkrétní osoba nuceny opustit svou zemi z důvodů politických, ekonomických nebo jiných, pro jejich existenci stejně naléhavých. I tuto nucenou migraci však můžeme považovat za jinak svobodnou volbu. Z tohoto východiska vychází také Štica (2010), který upozorňuje na skutečnost, že migrace v soudobé podobě fakticky prokazuje, že v současném světě žije většinová populace v ekonomicky slabých a slabších zemích, a právě migrace je jednou z možností, jak se mohou obyvatelé těchto zemí vymanit ze své nepříznivé životní situace.

Migrace v tomto pojetí velmi úzce souvisí s globalizací, což je jeden z nejčastěji skloňovaných pojmů jak odborné, tak i laické veřejnosti. Tento pojem do dnešního dne nemá jednotnou a přesnou definici. Veškeré definice pojmu globalizace však mají jeden společný bod, a to, že proces globalizace je založen na velmi rychlé výměně informací a jejich použití. Spojením těchto dvou bodů pak probíhají veškeré společenské procesy, které

probíhaly i bez globalizace, dochází k nim však rychleji, a rychleji se také dostávají do povědomí společnosti. Globalizace v sobě zahrnuje oblasti jak kulturní, tak společenské a politické. Zlepšování informačních technologií a snadnější přístup k cestování, především vlivem snižování cen za dopravu, zejména leteckou, výrazně napomáhají k jejímu narůstání. Migrační politika se tak stává součástí života každého z nás. (Pastrňák, 2008) Mezinárodní mobilita vysoce kvalifikovaných pracovníků, částečně kvalifikovaných i nekvalifikovaných, dále turistů, podnikatelů a jiných osob globalizaci významně podporuje. Evropské vlády jsou tedy nuceny na tento jev reagovat, když v migrujících jedincích získávají nové dovednosti a znalosti, které jsou potřebné k tomu, aby se politické a společenské prostředí dokázalo pružně přizpůsobit rychlému vývoji a přicházejícím změnám. (Niessen, 2000)

1.1 Migrace v České republice

V současné době jsou téměř veškeré státy Evropské unie cílovými zeměmi pro imigrační toky. Jinak tomu není ani v České republice, kde stoupá počet cizinců především vlivem demokratických změn, ke kterým došlo jednak ukončením „komunistické nadvlády“ v roce 1989 a jednak vstupem České republiky do Evropské unie. V několika málo posledních letech se migrace v České republice výrazně změnila a taktéž se změnily její důvody a základní rysy. Česká republika již není zemí především tranzitní, přes kterou cizinci procházeli zejména do zemí západní Evropy, ale stává se zemí, v níž se stále větší počet cizinců snaží najít svůj domov. Migrace na našem území tak dlouhodobě mění svůj charakter z migrace dočasné na migraci trvalou. (Šišková, 2008)

Česká republika tak má na svém území, stejně jako většina Evropských zemí, mnoho pobývajících národnostních menšin. Jsou důsledkem především dřívějších migračních toků a vzniků či zániků států. Pojem **národnostní menšina** byl však právně definován až zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon nabyl účinnosti v témž roce a národnostní menšina je zde v § 2 definována takto:

(1) Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o

zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.

(2) Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti. (§2 zákona č. 273/2001 Sb.)

Migrace nemůže být Českou republikou, jako hostitelskou zemí, přímo striktně řízena, neboť výběr cílové země pro imigraci je svobodnou volbou každého jedince a závisí na jeho vlastních subjektivních i objektivních důvodech. Stát však migraci částečně reguluje a usměrňuje pomocí zákonných norem, které určují podmínky pro vstup a pobyt cizinců na území. (Šišková, 2008)

1.2 Legislativa upravující pobyt cizinců na území ČR

V České republice jsou podmínky vstupu a pobytu cizinců zakotveny v zákoně číslo 326/1999 Sb., o pobytu cizinců a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Podle tohoto zákona se cizincem rozumí „fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie“ (§ 2 zákona č. 326/1999 Sb.).

Cizinec může pobývat na území přechodně nebo trvale, pokud si o toto oprávnění požádá a splní podmínky uvedené v zákoně dle jednotlivých kategorií.

Cizinec může na území pobývat přechodně:

- *bez víza,*
- *na základě krátkodobého víza uděleného podle přímo použitelného právního předpisu Evropských společenství,*
- *na základě dlouhodobého víza, povolení k dlouhodobému pobytu nebo povolení k přechodnému pobytu, nebo*
- *na základě výjezdního příkazu (§17 zákona č.326/1999 Sb.)*

Pobyťová agenda je v zákoně jednoznačně oddělena pro občany Evropské unie (ale také Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska) a jejich rodinné příslušníky, kteří mohou na území České republiky v rámci volného pohybu osob pobývat bez povolení k pobytu.

Požádat o oprávnění přechodného či trvalého pobytu je jejich právem, pokud mají zájem na území setrvat po dobu delší než tři měsíce, nikoliv však jejich povinností.

V jiné situaci z hlediska litery zákona se však ocitají státní příslušníci tzv. třetích zemí. Tito musejí mít pro pobyt na území České republiky povolenou některou z forem pobytových oprávnění, ať už je to vízum krátkodobé a dlouhodobé, či dlouhodobý, přechodný nebo trvalý pobyt. Pro získání některého z druhů přechodných pobytů musí tito cizinci prokázat mimo jiné přesný účel pobytu na našem území. Za takový je z hlediska zákona považováno především zaměstnání, podnikání, studium či sloučení rodiny. Trvalý pobyt pak tito cizinci mohou získat nejdříve po pěti letech jejich přechodného pobytu na našem území nebo po dvou letech pobytu na území České republiky, za současného splnění podmínky, že jsou alespoň po dobu jednoho roku rodinnými příslušníky občana Evropské unie, který má na území České republiky povolen trvalý pobyt, nebo občana České republiky.

Zvláštní skupinu tvoří cizinci, kteří na území České republiky žádají o mezinárodní ochranu formou dočasné ochrany nebo azylu. Jejich práva a povinnosti jsou upraveny zákonem číslo 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dočasná ochrana je upravena Zákonem o dočasné ochraně č. 221/2003 Sb., v platném znění. Dle těchto zákonů je mezinárodní ochrana formou azylu udělena, pokud je v řízení zjištěno, že cizinec má odůvodněnou obavu z pronásledování ve svém domovském státě a vážné újmy, za kterou je považováno uložení trestu smrti, mučení nebo nelidské zacházení, ať už z důvodu rasy, pohlaví, náboženství či politických názorů, a toto nebezpečí má trvalou povahu. Jiným důvodem může být také udělení azylu z důvodu rodinného příslušníka azylanta, který má již tento status udělen. Doplnková ochrana je udělena cizinci, který nespĺňuje výše uvedené podmínky, ovšem v průběhu řízení bylo zjištěno, že mu v jeho domovské zemi hrozí nebezpečí a vážná újma, která však nemusí mít charakter trvalý. Takovým případem můžou být například různé válečné konflikty.

2 INTEGRACE

Zajištěný a legalizovaný (tedy právně aprobovaný) pobyt cizích státních příslušníků je nutný pro úspěšné začleňování imigrantů do společnosti. Bez této jistoty nemůže být cizinec zapojen do žádných integračních procesů směřujících k jeho začlenění do společnosti, a nemůže se tedy stát její oficiální součástí, neboť k integraci není ani motivován. Prospěšnou a efektivní imigrační politiku státu tedy podmiňuje úspěšná integrace. (Cousseyová, 2000) Vzhledem k tomu, že mít povolen některý z možných pobytových statusů je pro občany Evropské unie právem, nikoliv povinností, cílovou skupinou pro integrační politiku každého státu jsou právě cizinci z tzv. třetích zemí, pro které je získání některého z pobytových oprávnění nutnou podmínkou pro pobyt, a s tím i spojenou integraci v České republice.

Integrace je obousměrný proces, do kterého vstupují jak cizinci, tak majoritní společnost. Záměrem veškerých integračních opatření je docílit oboustranně přínosného soužití nově příchozích i obyvatelstva přijímající země. Integrační politika musí flexibilně reagovat na nové skutečnosti a potřeby, a to jak cizinců, tak i české společnosti, a posilovat vědomí vzájemné propojenosti migrace a integrace se sociálními, kulturními, ekonomickými a politickými aspekty života společnosti. (Usnesení vlády ČR č. 6/2012, str. 6)

Vzhledem ke globalizaci, která je v současné době velmi aktuálním společenským a politickým tématem, a také díky ní, se stále více cizinců, především po prolomení politické izolace v roce 1989, rozhodlo usadit a najít nový domov také v České republice, a potřeba jejich integrace se stala klíčovou podmínkou pro udržení stabilního rozvoje celé společnosti ve všech dotčených sférách. Pokud by se tedy dlouhodobě nedařilo přistěhovalce integrovat do společnosti komplexně, tedy do sféry pracovní, kulturní, politické i společenské, mohlo by to vést k závažným problémům.

2.1 Koncepce integrace na území ČR

Počátky integrace cizinců v České republice jsou spojovány právě s přelomovým rokem 1989, kdy česká vláda, v důsledku narůstajícího počtu uprchlíků z jiných zemí, kteří měli zájem setrvat na našem území, přijala základní principy zaměřené na integraci těchto osob. Tyto principy se však vztahovaly také na české krajany, kteří v dobách do roku 1989 byli z politických důvodů nuceni opustit území tehdejšího Československa, či se pro opuštění

naší země rozhodli z důvodů osobních a rodinných. Integrační politika se tak přibližně do roku 1998 soustředila pouze na tuto úzkou skupinu imigrantů. (Drbohlav, 2010)

V důsledku stále narůstajícího počtu cizinců, kteří pobývali na území České republiky, byla vláda nucena se zabývat i jejich integrací, což vyústilo v roce 1999 k vydání prvního uceleného dokumentu, který vycházel ze *Zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky*, a o rok později byla vydána *Koncepce integrace cizinců*. Vzhledem k tomu, že integrace je oboustranný proces, který zasahuje do různých sfér života každého jedince, a jeho aktéry jsou jak většinová hostitelská společnost, tak i společnost minoritní, zapojila *Koncepce integrace cizinců* již od svého vzniku řadu resortů. Jde o problematiku komplexní, proto jsou to jak Ministerstvo vnitra, tak i Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zdravotnictví a různé další nestátní a neziskové organizace. Poslední aktualizovaná verze zmiňovaného dokumentu byla vydána v roce 2011 jako Aktualizovaná koncepce integrace cizinců – Společné soužití. Již od prvního vydání je každoročně vládě předkládána zpráva o realizaci této koncepce (Ministerstvo vnitra ČR). Koncepce integrace se tak v průběhu let vyvíjela, kdy docházelo k postupnému přesunu pozornosti od snahy o pouhé zajišťování práv cizinců, až po jejich sociální integraci. V současné době jsou v koncepci stanoveny čtyři prioritní oblasti integrace a v rámci každé z nich pak vytyčeny dílčí cíle spolu s časovým harmonogramem jejich plnění. Cíle jsou definovány následovně:

- Znalost českého jazyka
- Orientace migrantů ve společnosti
- Ekonomická soběstačnost migrantů
- Vztahy migrantů s příslušníky majoritní společnosti (Usnesení vlády ČR č. 6/2012)

2.2 Centra na podporu cizinců

Jedním z hlavních nástrojů politiky integrace po roce 2009 se stala její implementace na regionální a lokální úrovni. Snaha o přenesení opatření ke konkrétním aktivitám na podporu integrace cizinců na úroveň regionů vedla ke zřízení regionálních **Center na podporu integrace cizinců**. V současné době je zřízeno 11 integračních center v devíti

krajích. Cílem integrační politiky je jejich postupné zřízení ve všech krajích České republiky. (Ministerstvo vnitra ČR)

Cílem těchto center je vytvoření dlouhodobého pojetí podpory integrace cizinců. Jejich služby jsou zaměřeny pro cizince z tzv. třetích zemí pobývajících na území České republiky na základě přechodného nebo trvalého pobytu. Ze své zkušenosti mohu doplnit, že poradenství poskytované zmiňovanými centry je poskytováno téměř všem cizincům, včetně těch, kteří na území České republiky pobývají nelegálně a potřebují a především mají zájem svoji situaci, nebo problémy z toho vyplývající, řešit. Integrační centra „by měla být iniciátorem, organizátorem i realizátorem aktivit podporujících sociální, právní i jazykovou emancipaci cizinců v uvedených regionech“ Integrační centra. *Informace o projektech* [online]. © 2013, [cit. 2013-03-14]. Dostupný z <<http://www.integracnicentra.cz/Onas/InformaceOProjektech.aspx>>

Mezi služby, které centra poskytují, patří:

- Sociální poradenství
- Právní poradenství
- Kurzy českého jazyka
- Tlumočnické služby
- Sociokulturní kurzy
- Provoz internetového pracoviště a knihovny

Služby těchto center jsou realizovány na základě projektu Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky, proto směřují ke stejným cílům jako samotný odbor, a potažmo s ním všechna pracoviště oddělení pobytu cizinců, která vyřizují záležitosti týkající se dlouhodobých a trvalých pobytů cizinců na území České republiky. Konkrétní činnosti jednotlivých center se však liší podle toho, kdo je jejich provozovatelem, s kým a na jakých základech spolupracují, a také podle demografických, ekonomických, sociálních a politických specifíků daných krajů. (Baláž, 2010)

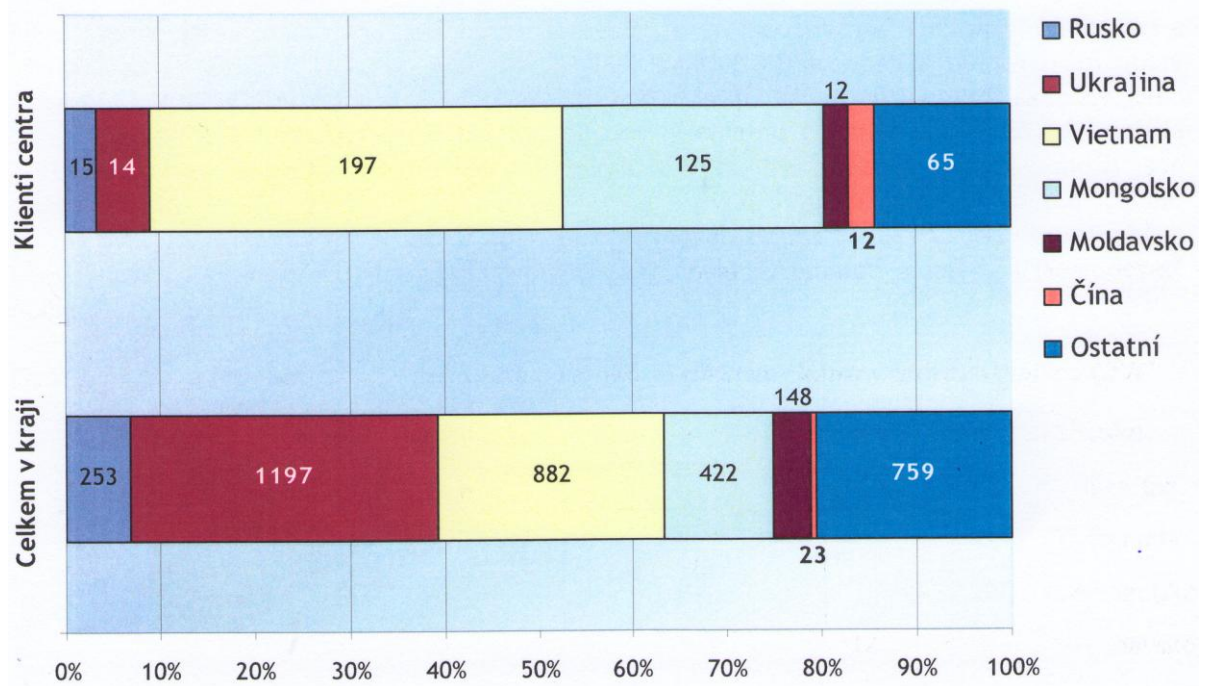
2.2.1 Region Zlínského kraje

I přesto, že počet cizinců na území České republiky, především v důsledku dopadů ekonomické krize, stagnuje či mírně klesá, je skutečností, že za dobu posledních deseti let

se více než zdvojnásobil. Shodně tomu je i ve Zlínském kraji, ve kterém je migrace a potažmo integrace cizinců stejně důležitým procesem. Ve srovnání nejpočetnějších státních příslušností cizinců třetích zemí, které v roce 2010 byly řazeny na přední pozice v České republice, byla ve Zlínském kraji zaznamenána určitá odchylka.

Bráno z pohledu celkových počtů jsou v České republice nejpočetnější skupinou zástupci Ukrajiny (124 339 osob), dále pak Vietnamu (60 301) a Ruské federace (31 939). Ostatní státní příslušnosti následují s výraznějším odstupem: Moldavsko (8 872), USA (6 074) a Mongolsko (5 576). (usnesení vlády České republiky č. 99/2011). Ve Zlínském kraji jsou nejpočetnějšími skupinami cizinců na prvních třech místech občané Ukrajiny, kteří tvoří jednu třetinu, dále občané Vietnamu, kteří tvoří jednu čtvrtinu, a občané Mongolska s desetinovým podílem z celkového počtu 3 719 cizinců z cílové skupiny, tedy cizinců třetích zemí. Pracovníci Zlínského centra aktivně vyhledávají ve vybraných lokalitách cizince, navazují s nimi kontakt, a následně se jim pak snaží pomáhat řešit jejich aktuální problémy a odstraňovat tak možné překážky jejich integrace, či vzniku těchto překážek účinně předcházet. Z níže uvedeného grafu je zřetelné, že právě druhé dvě nejpočetnější skupiny cizinců se daří nejvíce kontaktovat a navazovat s nimi spolupráci. Občané Vietnamu a Mongolska totiž tvoří téměř polovinu všech klientů centra. Z grafu tak můžeme vysledovat, že centrum využívá přibližně každý čtvrtý občan Mongolska a každý pátý státní příslušník Vietnamu.

U nejpočetnější skupiny cizinců ve Zlínském kraji, tedy u ukrajinských občanů, je zaznamenána nízká návštěvnost centra, což může být způsobeno také tím, že tito občané jsou v České republice především kvůli výdělku, většinu času tráví v zaměstnání, ale také proto, že je pro ně snadnější se do České společnosti zapojit s ohledem na společné slovanské kořeny a menší jazykovou bariéru, což je dáno především zřejmou blízkostí našich kultur, a to i v případě odlišných kulturních zvyklostí, neboť i ty nám nejsou tak vzdáleny jako zvyklosti Mongolů a Vietnamců. Následující graf znázorňuje využívání integračního centra ve Zlíně různými národnostmi, je rozdělen na dvě části, kdy v horní části je zaznamenán počet zástupců jednotlivých příslušností, které centrum v průběhu roku navštívily, a ve spodní části pak jejich celkové zastoupení ve Zlínském kraji. (Baláž, 2010)

Graf č. 1: Počty klientů navštěvujících Centrum na podporu integrace cizinců ve Zlínském kraji (Baláž, 2010)

2.3 Mongolská kultura

Do České republiky začali příslušníci Mongolska ve větší míře přicházet přibližně před pěti lety, a to převážně z pracovních důvodů. Jinak tomu však bylo ve Zlínském kraji, kde pobývají tito státní příslušníci již z minulých dob, a to především proto, že Zlínský kraj a krajské město Zlín jsou známé svojí obuvnickou historií, a migranti z Mongolska jsou v převážné míře zaměstnáváni právě v továrnách zaměřených na obuvnickou a přídruženou výrobu. Jak zmiňují Rákoczyová a Trbola et al. (2009) existují statistiky, které potvrzují, že migrace ze zemí Dálného východu, jejímiž zástupci jsou také mongolští příslušníci, je tvořena především migranty na pozici zaměstnanců, kteří se na našem území prozatím trvale neusadili. Od roku 2006 se tak jejich počet na našem území téměř ztrojnásobil. Mongolští migranti přicházejí na naše území především z ekonomických důvodů a obsazují především dělnická místa.

Mongolové se vyznačují především svojí vůlí pracovat, čímž si chtějí u nás zajistit lepší budoucnost pro sebe a své potomky. Mongolové však tvoří poměrně uzavřenou komunitu, která se vyznačuje právě uzavřeností vůči domácímu obyvatelstvu, a která má pevně zakotveny rodinné vazby. Proto také velmi často dochází k jevu, kdy jedna geograficky

vymezená oblast je obývána několika příbuzensky spojenými rodinami, čímž tyto rodiny mají zajištěnu možnost si být navzájem větší oporou, ať už co se týče výchovy dětí, zabezpečování rodinných potřeb, tak i po stránce finanční. Rodiče jsou k dětem přísní, vyžadují poslušnost, avšak chovají se k nim velmi dobře. Za ochránce a pokračovatele rodu je považován nejmladší syn. Mongolové se také vyznačují svojí starostlivostí ke starším lidem a péčí o ně. (Kajanová, Urban, 2009)

Mongolové jsou původem národ pastevců a jsou tedy zvyklí žít ve velmi těžkých životních podmínkách. Neustále migrují společně se stády, a čas ani prostor pro ně nemá žádnou cenu. Mongolové jsou proto velmi talentovaní v činnostech, které nevyžadují řád, což jim však přináší nesporné pozitivum, kterým je schopnost adaptovat se jakýmkoliv životním podmínkám. Jsou však národem, který slaví své tradiční svátky a dodržuje tradice. Hlavním svátkem je tzv. *Cagár sar* (Bílý měsíc), mongolský lunární Nový rok. Ten se slaví na přelomu ledna a února. Na rozdíl od České republiky však oslava neprobíhá o půlnoci, ale brzy z rána následující den, kdy si Mongolové odění ve slavnostním oblečení vzájemně blahopřejí. V Mongolsku je také stejně jako v České republice 1. ledna státní svátek Nový rok. Významným svátkem v Mongolsku je tzv. *Nádam*, který je oslavou vítězství národní revoluce a slaví se 11. července, přičemž oslavy trvají tři dny. (Ministerstvo vnitra ČR)

V České republice jsou Mongolové jednou z nejméně migrujících menšin. Velmi často se stěhují, ať už z důvodů pracovních, či napříkladně za levnějším ubytováním. Jejich situace je v tomto ohledu velmi složitá. Vzhledem k tomu, že jsou zaměstnáni především na pracovních pozicích, které jsou finančně velmi podprůměrně ohodnoceny, a v současné době vlivem opatření Ministerstva práce a sociálních věcí jsou pracovní povolení vydávána úřady práce pouze na dobu půl roku, přičemž délka povolení k pobytu je vázána právě na tato pracovní povolení, a každé vydání nového průkazu o prodloužení platnosti povolení k dlouhodobému pobytu je zpoplatněno částkou 2.500,- Kč, dostávají se tito migranti do neustálého „kolotoče boje o přežití“. Přesto, že pro většinu starší generace Mongolů není vzdělání důležité, jsou touto situací nepřímo nuceni či motivováni k výuce českého jazyka, což je podmínkou pro udělení trvalého pobytu na území našeho státu. Výuka českého jazyka však nesporně velmi pozitivně ovlivňuje život Mongolů na našem území, neboť zvyšuje jejich možnost uplatnění na trhu práce a i v jiných oblastech. Tuto jejich charakteristiku dokládá i následující citace z Centra podpory cizinců z projektu Preventivní a informační kampaň zaměřená na mongolské pracovní migranty v roce 2009.

Kontaktování Mongolů bylo časově náročné – pracují na směny, dělají přesčasy, pracují přes víkendy, pracoviště bývá velmi vzdálené, hodně času stráví dojížděním. Několikrát nám smluvenou schůzku odřekli nebo na ni nepřišli a pak se omluvili z pracovních důvodů, stejný problém jsme měli s překladatelem, který byl velmi pracovní vyčerpán. Když se schůzka nebo kontakt uskutečnily, byli velmi příjemní a zdvořilí. Ženy většinou rozuměly česky a mluvily alespoň natolik, že byly schopny odpovědět na základní otázky. Většinou také byly sdílné, byly rády, že o ně někdo projevuje zájem. Muži většinou česky nerozuměli ani nemluvili, zde byla potřeba prostředníka. Často projevovali zájem učit se česky, někteří dokonce odmítli schůzku s tím, že nemají zájem se sejit, pouze by přišli na kurzy češtiny. Závěrečná zpráva z projektu. Preventivní a informační kampaň zaměřená na mongolské pracovní migranty 2009 [online]. © 2013, [cit. 2013-03-14]. Dostupný z <http://search.seznam.cz/?q=mongolci+v+%C4%8Dr&aq=0&oq=mongolci&sourceid=szn-HP&thru=sug>

2.4 Vietnamská kultura

Vietnamci na území České republiky na rozdíl od Mongolů pobývají ve větší míře již desítky let. První migranti z Vietnamu začali na naše území přicházet na základě smluv o rozvojové pomoci již v padesátých letech dvacátého století. V následujících letech byly uzavřeny další mezivládní dohody, na základě kterých přijížděly na naše území desítky tisíc Vietnamců, kteří působili na odborných průmyslových školách jako studenti, praktikanti a dále také jako dělníci v průmyslových podnicích. Na území České republiky se tak v roce 1990, kdy byla vypovězena většina mezivládních dohod, nacházelo velké množství Vietnamců, řádově v tisících, z nichž dvě třetiny pracovaly v dělnických profesích, především ve strojírenství a lehkém průmyslu. Tito se vlivem politických a společenských změn ocitli ve velmi těžké životní situaci, neboť jejich pracovní místa byla ve velké míře rušena. Byli tedy donuceni najít způsoby, jak svůj pobyt na našem území legalizovat, pokud se nechtěli vrátit zpět do své mateřské země. Jako nejsnazší řešení se nabízelo získání živnostenského oprávnění. V daném období se tak utvořil základ současných aktivit těchto cizinců na našem území, které u nich jednoznačně převažují, a které jsou pro ně určitým specifickým rysem. Těmito jsou především prodej textilu, drobného zboží a stravovací služby. (Rákoczyová a Trbola et al., 2009) Nejvýraznějším rysem těchto cizinců je však uzavřenost jejich komunity. Na jejich uzavřenosti se z velké míry podílejí

bariéry, jimiž jsou velká kulturní odlišnost, neznalost českého jazyka, předsudky majoritní společnosti a další, které se však týkají i většiny odlišných etnik. Uzavřenost je dána především soudržností této komunity, která zachovává tradiční hodnoty své země a především soukromí rodiny. Typickými znaky této komunity jsou velká rodinná soudržnost, úcta ke starším a uctívání předků. Vietnamci například neslaví narozeniny, ale jako svátky slaví dny úmrtí jejich nejbližších příbuzných. Rodiče své děti většinou vedou k tomu, aby měly svou vlast ve velké vážnosti a zůstávali jí věrni. Velký důraz je také kladen na vzdělání. (Šišková, 2001)

Z pohledu postavení pohlaví v rodině jsou v dnešním Vietnamu ženy emancipovanější, a oficiálně mohou zastávat jakékoliv posty. U rodičů jsou však stále o něco oblíbenější chlapci. Tento fakt je postaven opět na jedné z jejich velmi zakořeněných tradic, že dcera z vlastní rodiny odchází do rodiny svého manžela, a tím ztrácí pro svoji vlastní rodinu užitek.

Dalším význačným svátkem a tradicí vietnamské komunity je Lunární Nový rok, který je spojením Vánoc a Nového roku. Tento se vyznačuje bujarými oslavami, které probíhají především v rodinném kruhu. Den dětí, který Vietnamci slaví v pozdním létě, je také projevem rodinné soudržnosti a úcty. *„Dalším faktorem, který upevnil uzavřenost komunity, je institut „zástupce“ fungující dodnes“* (Šišková, 2001, s. 105). Většina Vietnamců, kteří dobře neovládají český jazyk, využívá těchto prostředníků k vyřizování veškerých svých záležitostí na úřadech. Pravým důvodem však není pouze neznalost jazyka, ale také neznalost právního řádu České republiky. Lze tak konstatovat, že Vietnamci navštěvují úřady pouze minimálně a v nezbytně nutných případech, pokud nemohou zplnomocnit nějakého prostředníka. Vyřizování úředních záležitostí prostřednictvím zástupců pak v souvislosti s integrací této komunity činí značný problém, neboť tito cizinci se nedokáží sami orientovat ve společnosti a řešit situace, které jim přináší život na našem území. (Rákoczyová a Trbola et al., 2009).

3 CÍLE INTEGRACE A ASPEKTY ZNESNADŇUJÍCÍ JEJICH DOSAŽENÍ

Lidé, kteří opouštějí vlastní zem na delší dobu, tak činí z přesvědčení, že jdou za lepší budoucností, ať už z důvodů ekonomických, z vidiny lepšího vzdělání či za pocitem bezpečí. Po příchodu do cizí země se však ocitají v prostředí, které je naprosto odlišné od toho, na které byli do té doby zvyklí, nevědí, jak se mají chovat a co dělat, aby dosáhli svých cílů. V této souvislosti se u migrantů setkáváme s jevem, jenž je označován pojmem **kulturní šok**. Někdy je též používán termín **akulturační stres**, který je pro mnoho autorů více výstižný, neboť slovo šok může svým způsobem vyznačovat nějaký patologický jev, zatímco stres vyjadřuje právě onu psychickou zátěž, která je způsobena příchodem do jiné kultury. (Morgensternová, Šulová, 2007) Jak píše Drbohlav (2001), stres, který tato situace může v některých lidech vyvolat, může být přirovnáván k situacím, kterým člověk musí čelit například při úmrtí blízké osoby či ztrátě finančního zázemí při velkém osobním zadlužení. Morgensternová, Šulová (2007) upozorňují, že průběh kulturního šoku může mít různou intenzitu i délku, které závisí na vnitřních osobních dispozicích každého jedince a vnějších, které jsou dány situací, ve které se cizinec nachází. Ve většině případů se však setkáváme se čtyřmi fázemi kulturního šoku:

- **Líbánky** – první období po příjezdu, kdy je jedinec plný očekávání a většinou nadšen z nového prostředí
- **Kulturní šok** – v této fázi se začínají objevovat právě výše uvedené symptomy

Postupné přizpůsobování – počátky naladění a přijetí jiného kulturního vzorce

- **Adaptace** – v této fázi se v pozitivním případě cizinec adaptuje na cizí kulturu s pozitivy i negativy

Akulturačním stresům jsou dle mého názoru nejvíce vystavováni právě příslušníci zemí, jejichž domovské kultury se diametrálně odlišují od kultury majoritní, což jsou například již zmiňovaní Mongolové či Vietnamci. Problémem, se kterým se tito cizinci setkávají, je tedy odlišnost kultur.

***Kulturu** lze chápat jako referenční systém určitého sociálního útvaru (celku), představující komplexní souhrn zpravidla sociálně přijatých materiálních i imateriálních, minulých i současných výsledků lidské činnosti, přejímaných a předávaných dalším generacím*

příslušného útvaru anebo jiným sociálním útvarům. Kultura je tedy mnohdimenzionálním sociálním útvarem, jednak výrazem určitého sociálního útvaru, jednak podmínkou, v níž se tento útvar vyvíjí. Obsahuje jak materiální výtvoř, tak výtvoř imateriální, včetně způsobu myšlení, chování, vzorců pro vnímání, uvádění do vztahů i interpretaci jevů. (Geist, 1992, s. 202) Jak píše Kajanová (2009) definic kultura je velké množství, a proto se někteří autoři vyhýbají pojmu kultura a nahrazují jej pojmem společnost. Zaměřují jej proto, že kultura neoznačuje nějakou určitou přesně definovanou formu, je to jen určitý systém jevů, které vyjadřují systém očekávání, které vnímáme ve smyslu já a ti druzí, a proto záleží na tom, jak ji vnímáme, ne, jaká je skutečně.

Při dlouhodobějším pobytu v novém prostředí dochází u cizinců k procesu změn, které nazýváme **akulturace**. Jde o *sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Akulturace zahrnuje jak přebírání určitých prvků z jiné kultury, tak jejich odmítání, vylučování nebo jejich přetváření.* (Průcha, 2010, s. 55) Každý člověk se však s novým prostředím vyrovnává jiným způsobem. Tyto způsoby rozčlenil psycholog Berry do čtyř základních typů. Prvním z nich je **asimilace**, kdy dochází k postupnému včleňování jedné kultury do druhé tak, že znaky původní kultury se vytrácejí a jsou nahrazovány znaky kultury většinové. Druhou možností je **separace**, kdy dochází k izolaci od majoritní společnosti a snaze o zachování jen svých kulturních vzorců. Třetím typem je **marginalizace**, kdy nedochází ke ztotožnění s žádnou kulturou, jedinec není schopen přisoudit hodnotu jedné z kultur. Nejúspěšnější čtvrtou variantou je již výše zmiňovaná **integrace**, kdy jedinec považuje majoritní kulturu za důležitou, přisuzuje jí hodnotu, zachovává si však do jisté míry také své kulturní vzorce. (Berry, 2002; Bhawuk, Landis a Lo, 2006, podle Morgensternová, Šulová, 2007)

Jen málo sociálních procesů je tak častých a současně minimálně uvědomovaných, jako právě akulturace. Přitom nás tento proces provází již od dob, kdy vznikly první rozdílné kultury a jazyky. K samovolné akulturaci většinou dochází při dlouhodobějších nebo trvalých kontaktech dvou nebo více rozdílných kultur. Přebírání prvků jiné kultury však není možné bez komunikace. (Průcha, 2010)

3.1 Znalost češtiny

Člověk, který od dětství žije v určité kultuře, má jisté sociální znalosti a zkušenosti, ví, co znamenají používaná gesta, zná svůj jazyk a význam slov či slovních spojení, hodnoty a

normy své kultury a ví jak jednat v různých situacích. Příslušnost k dané společnosti se tak stává součástí identity každého jedince a poskytuje mu určitou nezávislost. Emigraci však toto své sociokulturní zázemí ztrácí. Chování a jednání dle naučených vzorců a hodnot může být vnímáno majoritní společností negativně. Jedním z největších potíží jsou právě komunikační bariéry. Člověk, který nezná ani základy jazyka většinové společnosti, má velmi ztíženou orientaci a komunikaci, není schopen porozumět, co mu ostatní lidé sdělují a adekvátně reagovat. Neschopnost verbální komunikace alespoň na přiměřené úrovni může působit jako sociální stigma. Člověk, který dostatečně nerozumí, může být považován za méně schopného či méněcenného a není většinou pozitivně vnímán. Příčinou je především nutnost vynaložení velké námahy k vzájemnému porozumění a dekodování významu sdělení. Komunikační nedostatky se tak často stávají příčinou izolace. (Vágnerová, 1999)

I z těchto důvodů, které odpovídají dosavadním zkušenostem s integrací cizinců v České republice, změnila Aktualizovaná koncepce integrace cizinců integrační politiku České republiky. Na rozdíl od předchozích politik je nyní kladen důraz především na jednotlivce, kdy každý cizinec je vnímán především jako člen společnosti, nikoliv jako člen jiné kultury. Důraz je kladen především na rozvoj jeho samostatnosti a nezávislosti. Začlenění do společnosti je jedním z hlavních cílů. Proto, jak již bylo v kapitole 2 zmíněno, byla znalost českého jazyka cizinců začleněna mezi základní cíle integrace. Znalost češtiny velmi napomáhá cizincům k pochopení jak právního řádu většinové společnosti, tak i jejích hodnot a norem, a v neposlední řadě pak i povinnostem vyplývajícím cizincům z jejich pobytu na území České republiky. Znalost jazyka tak i nepřímo souvisí s třetím cílem Aktualizované koncepce, kterým je ekonomická soběstačnost a zaměstnávání cizinců, jelikož zvyšuje uplatnitelnost migranta na trhu práce a možnost jeho dalšího uplatnění a seberealizace. (Šišková, 2008)

Pro zlepšení jazykových kompetencí cizinců tak byla zavedena povinnost složení zkoušky z českého jazyka pro možnost získání trvalého pobytu, po pěti letech přechodného pobytu na našem území, který předpokládá již trvalé začlenění cizince do společnosti. Proto byla zavedena nová povinná náležitost žádosti o povolení k trvalému pobytu, kterou je dle ust. § 70 odst. 2 písm. h) zákona o pobytu cizinců doklad prokazující požadovanou znalost českého jazyka. Vykonání jazykové zkoušky je zpoplatněno částkou 1.500,- Kč. Pro ulehčení přístupu je však jedna zkouška cizinci plně hrazena, a to tak, že pokud cizinec

projeví zájem o složení zkoušky, je mu na Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra, oddělení pobytu cizinců, vydán Poukaz na bezplatnou zkoušku z českého jazyka pro účely povolení trvalého pobytu na území ČR. Tento je nepřenositelný a slouží k vykonání pouze jedné jazykové zkoušky. V případě neúspěchu si již další hradí cizinec sám.

Přípravu na provedení zkoušky si cizinec hradí z vlastních zdrojů. V současné době jsou již však pořádány bezplatné kurzy českého jazyka různými nestátními neziskovými organizacemi po celém území České republiky, a také v již zmiňovaných Centrech na podporu integrace cizinců

Tato zkouška byla důležitým krokem především u kultur, jejichž jazyk se liší od českého nejen slovem, ale i písmem. Právě tyto kultury, mezi něž patří i Vietnamci a Mongolové, se výuce češtiny vyhýbali nejvíce, a to ztěžovalo možnost jejich plnohodnotného začlenění do společnosti. V tomto směru spatřuji pozitivum i v dalším kroku, jímž je návrh nové právní úpravy pro vstup a pobyt cizinců na území České republiky. Ověření jazykových znalostí složením standardizované zkoušky na určité úrovni by mělo být nově zavedeno také jako předpoklad pro studium na našem území. S ohledem na druh studia, jako je například studium hry na hudební nástroj nebo studium v cizím jazyce, budou stanoveny výjimky. Ve většině případů však bude jistě velkým přínosem znalost češtiny již pro to, že po absolvování denního studia na střední škole, konzervatoři, vyšší odborné škole a jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, či prezenčním studiu na vysoké škole, budou mít absolventi i nadále volný vstup na trh práce, kdy právě znalost jazyka jim umožní snazší uplatnění. Stejně zásadní význam spatřuji také v návrhu na zavedení určitých integračních požadavků, zejména složením jazykové zkoušky u cizinců slučujících se s občany České republiky. V současné době se velmi často setkáváme s tzv. účelovými sňatky, které slouží především pro získání pobytového oprávnění cizinců na našem území. V mnoha případech je velmi složité prokázat právě onu účelovost. Povinná znalost českého jazyka by mohla velkou měrou napomoci zamezit takovému zneužívání zákona, neboť právě tyto případy účelově se slučujících cizinců se vyznačují tím, že tito cizinci neumí téměř ani základní slova českého jazyka. Pro integraci a začlenění cizinců, kteří se slučují s občany České republiky, bude jazyková znalost jistě přínosem i ve vztahu k jejich možného následného uplatnění na trhu práce.

3.2 Orientace ve společnosti

Znalost jazyka má přímý vliv i na druhý cíl Aktualizované koncepce integrace, kterým je orientace cizinců ve společnosti, kdy jeho nedostatečné zvládnutí má značný negativní vliv na integraci daného cizince. Dle provedených výzkumů byl prokázán významný vliv osvojení jazyka hostitelské země na adaptaci a akulturaci migrantů. Komunikační bariéry se vyskytují v důsledku nedostatečného zvládnutí češtiny, ale také vlivem odlišných kulturních standardů, hodnot, tradic a odlišných neverbálních projevů, jejichž nejčastějším a nejznámějším příkladem v České republice jsou Vietnamci. (Průcha, 2010) Příkladem jednoho z dobře viditelných neverbálních projevů, může být úsměv, kterým Vietnamci projevují například nervozitu, nebo omluvu za to, že nerozumějí, což je často doplňováno slovem ano, které však nevyjadřuje souhlas nebo porozumění kontextu, ale pouze to, že vyjadřují podřazenost a úctu k autoritě, kterými jsou napříkladně úředníci, protože nesouhlasit je dle Vietnamských norem neslušné. Jak píše Vágnerová (1999 s. 360) *dokud cizinec nezvládne jazyk, nemůže si osvojit ani základní normy a pravidla chování, platné v této společnosti, protože přesně nerozumí a nechápe, co se po něm za různých okolností požaduje.*

Pokud se cizinci nedokáží orientovat ve společnosti, v níž se rozhodli žít, nemohou se stát její součástí. Teprve pochopení systému a fungování společnosti, práv a povinností vyplývajících z jejich pobytu na území, jim pomůže se plně zapojit do života a být přínosem jak pro společnost, tak pro fungování své vlastní rodiny. Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí a některé další resorty pro tento účel vydávají informační publikace v několika jazykových mutacích, které cizince informují o fungování úřadů, o jejich základních právech a povinnostech, zdravotní péči a dalších. (Šišková, 2008)

Návrh nové právní úpravy pro vstup a pobyt cizinců na území České republiky, jehož věcný záměr byl schválen usnesením vlády číslo 121 ze dne 29. 02. 2012, přináší pro snadnější orientaci cizinců v naší společnosti a zvýšení informovanosti o právech a povinnostech uložených právními předpisy institut povinnosti absolvování **adaptačně-integračních kurzů** pro některé kategorie dlouhodobých pobytů. Neabsolvování takového kurzu by mohlo mít negativní vliv při rozhodování a povolení či prodloužení pobytu.

Některým druhům dlouhodobých pobytů by tyto kurzy pro zlepšení orientace cizinců byly alespoň nabízeny.

Také zavedení biometrických průkazů o povolení k pobytu pro občany třetích států v polovině roku 2011 mělo pozitivní vliv na orientaci těchto cizinců ve společnosti. Nejmarkantnějším příkladem jsou opět Vietnamci, kteří žijí ve svém uzavřeném kruhu a při styku s úřady jsou plně odkázáni na tlumočníky nebo tzv. zprostředkovatele, kteří jim například při vyřizování pobytu na území České republiky za finanční odměnu pomáhají a doprovázejí je. Tito zprostředkovatelé je však vědomě udržují v jejich neznalosti a závislosti, právě z důvodu finanční odměny, která jim z toho plyne. Zavedením povinnosti osobní přítomnosti cizince jak při podání některých typů žádostí o povolení k pobytu, tak především při snímání osobních dat s biometrickými údaji, mají úředníci možnost nejenom vyřídit potřebné formality související s vyřízením žádosti o povolení či prodloužení platnosti pobytu na území České republiky, ale také zapojit klienta do tohoto procesu tak, aby dospěl k poznání, že je snazší překonat určité obavy a jazykovou bariéru a vymanit se z vlivu těchto zprostředkovatelů. Během řízení mají úředníci možnost se snažit o osobní kontakt, a dále možnost nabízet například bezplatné jazykové kurzy, nebo podávat jiné informace, které cizincům byly zcela neznámé, a to tak, aby cizinci pochopili, že celý probíhající proces není složitý, a tím, že projdou celou procedurou sami, jsou schopni si tyto záležitosti dále bez větších obtíží vyřizovat osobně bez cizí pomoci a jsou tak schopni se lépe zapojit do celého systému, což je pro ně v konečném důsledku výhodnější, než být plně závislí na zprostředkovateli. Další z možných cest je zapojení klientů prostřednictvím jejich dětí, které již navštěvují české školy, mají české kamarády, a nabízí se tak možnost jejich prostřednictvím pootevřít pro jejich rodiče ta pomyslná „vrátka izolovanosti“.

3.3 Ekonomická soběstačnost

K využití potenciálu konkurenceschopnosti, růstu a zaměstnanosti České republiky by měla přispět právě integrace cizinců na trhu práce. Jedním z cílů integrační politiky je pomoc státu, který má napomáhat tomu, aby cizinci byli ekonomicky soběstační a byli schopni si zabezpečovat své životní potřeby vlastními prostředky plynoucími z jejich podnikání či zaměstnání. V současném zaměstnávání cizinců lze vidět základní nedostatek především v tom, že není využíván plný potenciál imigrantů, kteří jsou často zaměstnáváni na pozicích,

kteří neodpovídají jejich kvalifikaci a schopnostem. To je způsobeno, jak již bylo v podkapitole 3.1, jejich jazykovou bariérou. (Šišková, 2008)

Cizinci třetích států, pobývající na našem území přechodně, mohou být přijati do zaměstnání a zaměstnávání pouze v případě, že mají platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu na území České republiky. Za zaměstnání je považováno i plnění úkolů vyplývajících z předmětu činnosti právnické osoby zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem, nebo členem statutárního nebo jiného orgánu obchodní společnosti. (zákon č. 435/2006 Sb.) Pro povolení k zaměstnání jsou zákonem vymezeny výjimky, jež usnadňují možnost získání povolení k pobytu na našem území, kdy tyto začaly být uplatňovány pro podporu legální migrace. Patří mezi ně tzv. zelené karty nebo modré karty, pokud tento zákon nestanoví jinak. Systém zelených karet je v České republice aplikován od roku 2009. Zelená karta má usnadnit přístup na trh práce cizincům, kteří mají kvalifikaci, a po kterých je v České republice poptávka. Těmito cizinci mohou být jen příslušníci třetích států, které jsou navíc uvedeny ve vyhlášce Ministerstva vnitra č. 461/2008 Sb., kterou se stanoví seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty. (Ministerstvo vnitra ČR) Systém modrých karet byl do českého právního řádu implementován o dva roky později. Má podobný charakter, jako systém karet zelených, ovšem je určen pro povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysoce kvalifikovanou odbornost. Systém modrých karet byl zaveden zákonem č. 427/2010 Sb., kterým byla do českého právního řádu mimo jiné transponována směrnice Rady evropských společenství č. 2009/50/ES o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci. Jejím záměrem je zkvalitnění a harmonizace pobytových a pracovních podmínek těchto pracovníků nejen v České republice, ale v celé Evropské unii. Současně jde o snahu o zatraktivnění trhu práce pro tyto vysoce kvalifikované pracovníky ze třetích zemí.

Pro ochranu trhu práce, mimo stanovené výjimky, je povolení k zaměstnání cizinců vydáváno pouze na místa neobsaditelná pracovníky z řad občanů České republiky (zákoník práce č. 262/2006 Sb.). Vzhledem k nastalé celosvětové ekonomické krizi, která zapříčinila velké propouštění i v řadách zaměstnaných cizinců, měla velmi pozitivní přínos pro stabilizaci, především pro méně kvalifikované dělníky, mezi něž patří ve velké míře mongolští státní příslušníci, novela zákoníku práce. Ta přinesla zavedení ochranné lhůty

v případě ztráty zaměstnání bez osobního zavinění, která umožňuje cizinci setrvat legálně na našem území po dobu šedesáti dnů, a najít si nové zaměstnání (zákoník práce č. 262/2006 Sb.).

Dle návrhu nové právní úpravy pro vstup a pobyt cizinců na území České republiky (usnesení vlády č. 121/2012) bude do zákonné normy vnesen další stabilizační prvek pro zaměstnance z řad cizinců. Dle tohoto návrhu bude povolení k zaměstnání možno získat pouze na základě platné pracovní smlouvy nebo dohody o pracovní činnosti, kde bude stanovena minimální výše mzdy a rozsah pracovní doby. Cílem bude především zajištění řádného plnění povinností zaměstnavatelů k zahraničním pracovníkům, a to především odvádění pojistného na veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Pokud by zaměstnavatel cizince k těmto odvodům nepřihlásil, nebude volné pracovní místo u tohoto zaměstnavatele po dobu 12 měsíců zařazeno do zvláštní evidence volných pracovních míst obsaditelných cizinci.

3.4 Překážky integrace na straně majoritní společnosti

Pro úspěšné začleňování cizinců do společnosti je však velmi důležité jejich přijetí majoritní společností. I v této oblasti se společnost potýká s mnoha problémy. Sociologické výzkumy zkoumající mínění široké veřejnosti české společnosti na konci dvacátého století vykazovaly v porovnání s jinými zeměmi negativní postoje vůči cizincům v mnohem větší míře. V té době vykazovalo negativní postoje k cizím kulturám až 85% dotázané populace. Tento počet se do současné doby značně snížil, a to zejména vzhledem k otevření naší republiky pro okolní svět, ať už pro různé stáže odborníků či zahraničních studentů, a také díky médiím, která se danou problematikou začala zabývat vzhledem k její společenské závažnosti. Dodnes se však část našeho obyvatelstva staví k cizím kulturám negativně, což souvisí především s tím, že lidé většinou bývají k novým věcem nedůvěřiví, potřebují je poznat, aby je mohli zařadit mezi věci známé. Tak jako je to s věcmi, je to i s cizími kulturami, se kterými se dostáváme do styku. V některých případech však v lidech převládne pocit, že ta či ona kultura do „našeho“ světa prostě nepatří, zůstává pro ně cizí, případně se také mohou cítit ohroženi. Jedním z nejhlavnějších příčin takové nedůvěry jsou předsudky. (Šišková, 2008)

Předsudek je *předpojatost, názorová strnulost; emočně nabitý, kriticky nezhodnocený úsudek a z něj plynoucí postoj, názor přijatý jedincem nebo skupinou.* (Hartl a Hartlová,

2000, cit. podle Průcha, 2004, s. 67) Jsou to představy, názory či postoje, které zaujímáme k jiným osobám, založené na iracionálním základu. Většinou se jedná o averzní postoj vůči osobě nebo osobám, ne proto, jaká je či jaké jsou, ale proto, že náleží k té či oné skupině, které je připisováno nějaké závadné jednání. (Novák, 2002) Předsudky vycházejí ze stereotypů.

Stereotypy jsou mínění o třídách individuí, skupinách nebo objektech, která jsou v podstatě šablonovitými způsoby vnímání a posuzování toho, k čemu se vztahují; nejsou produktem přímé zkušenosti individua, jsou přebírány a udržují se tradicí. (Nakonečný, 1997, cit. podle Průcha, 2004, s. 67) Člověk má tendence připisovat určité vlastnosti všem členům dané skupiny bez ohledu na jejich individuálnost. Tím vznikají pro stereotyp typická kliše. (Novák, 2002) Typickým příkladem takového smýšlení je v nás Čechách zakotvená představa vietnamských příslušníků jako pojídačů psů a překupníků, což v nás přirozeně nevyvolává pocit sounáležitosti s touto kulturou. Může to mít však také velmi negativní dopad na druhou generaci těchto cizinců na našem území, která by se případně měla zájem realizovat v jiných oborech a zaměstnáních než většina jejich rodičů. V našich očích však budou vždy spojováni jen se schopností prodeje zboží. Sklony k předsudkům a stereotypům mohou v některých případech vyústit až v xenofobii.

Xenofobie patří k pojmům, které jsou velmi často používány, ale velmi zřídka se setkáme s nějakou konkrétní definicí. *Jde o negativní postoj vůči jiným, skutečně nebo domněle odlišným lidem, spojený s nedůvěrou, strachem, pocitem ohrožení plynoucím z vědomí jejich existence či přítomnosti, a často agresivním chováním vůči nim (jde o složeninu řeckého xenos, cizinec, a phobos, strach).* (Tesař, 2007, s. 69-70) Xenofobie je v podstatě určitým prostředkem obrany, jímž se členové dané společnosti upozorňují na domnělé nebezpečí. Xenofobie však nemusí sama o sobě znamenat negativní postoj k jinému etniku. Xenofobní k sobě mohou být také například obyvatelé dvou sousedních vesnic, kdy příkladně u soudního sporu se ve vítězné farnosti Anglického venkova rozezněly kostelní zvony. Xenofobie vůči jinému etniku jde vždy ruku v ruce s etnocentrismem. (Tesař, 2007)

Etnocentrismus je vědomé či nevědomé přesvědčení, že vlastní kultura, komunita či rasa je nadřazená, spojené s tendencí neuvědomovat si předpojatost v tom obsaženou. (Tesař, 2007, s. 68) Již v roce 1906 sociolog William Graham Sumner dospěl na základě studia různých kultur k závěru, že většina kultur má tendenci vnímat svou sociální skupinu jako lepší, než se kterou se srovnává. Je sice pravdou, že příslušníci určitého etnika se nemusejí

cítit nejlepšími, ale většinou se cítí lepšími, než skupina, se kterou se srovnávají. Velmi snadno si tak etnocentrismus osvojujeme, ale velmi těžce si od něj odvykáme, neboť nám v podstatě slouží jako psychologický mechanismus rozlišení pojmů my a oni. (Tesař, 2007)

Dalším z projevů negativních postojů, který však přerůstá v násilí, je rasismus.

***Rasismus** je ideologie, která představuje soubor koncepcí vycházejících ze strachu z cizího (xenofobie) a tvořících jeho ideologickou nadstavbu. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských ras a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva.* (Šišková, 2008, s. 13) Veškeré rasové teorie jsou založeny na podkladu představy, že lidstvo bylo původně rozděleno na nižší rasy, které jsou méněcenné a je potřeba je ovládat a vést, a rasy vyšší, které jsou určeny k vládnutí. Pojem **rasa** jsou označovány velké skupiny lidí, s odlišnými tělesnými znaky, které vznikly vlivem přírodního prostředí. Žádné vnitrostátní právní předpisy neobsahují pojem rasismus, neboť ten je pouze postojem, který může vyústit k jednání, které je následně právním řádem postihováno. Z rasismu pak vycházejí dva základní produkty, které velmi ztěžují integraci cizinců na území. Jsou jimi:

- rasová diskriminace
- rasové násilí

Podstatou fungování každé společnosti je mimo jiné snaha, aby všechny její součásti byly ve stálé rovnováze. Důsledkem dlouhodobé a masivní rasové diskriminace, při níž jde o sociální diferenciaci, tedy popření rovnosti a stejného zacházení se všemi, může dojít k narušení rovnováhy, což může mít za následek erozi zdravého fungování společnosti. Diskriminace často slouží k umělému zachování nerovnosti mezi různými skupinami. Druhý produkt rasismu, jímž je rasové násilí, může mít pro své oběti fatální následky. Jde o násilné chování, které je motivováno pouze rasovou nenávistí. Objektem je příslušník rasově odlišné skupiny, jehož násilník napadá nikoliv jako konkrétní oběť, ale pouze jako zástupce dané rasy, a může být zaměnitelný s jakýmkoliv jiným jejím zástupcem. Obě z těchto forem rasismu jsou tak právním řádem postihovány. (Šišková, 2008)

Pro zlepšení přístupu většinové společnosti k menšinám je zcela jistě zapotřebí začít právě u zrodu patologického chování, kterým mohou být různé projevy rasismu, a to snahou o změnu předsudků a rozvojem tolerance. Přestože se předsudky mění jen velmi těžce, za splnění určitých podmínek toho můžeme dosáhnout. Těmito podmínkami jsou:

- Rovnoprávné postavení zúčastněných – zviditelňováním úspěchů oproti neúspěchům menšinové společnosti se do povědomí dostávají nové informace, které mohou postoje změnit.
- Příležitost k ostatnímu kontaktu – je velmi důležité osobní poznání, aby mohlo dojít k přehodnocení postojů
- Kontakt s nestereotypními jedinci – vzájemným kontaktem tito mohou změnit postoj stereotypních jedinců
- Společenská podpora kontaktu mezi skupinami – příznivé společenské klima

Právě osobní kontakt může pomoci změnit některé postoje vůči jiným kulturám a narušit tak zažitě předsudky a stereotypy. Oprostit se zcela od předsudků a stereotypů zřejmě nelze, ale každý by se měl pokusit akceptovat druhé takové, jakými jsou. (Morgensternová, Šulová, 2007)

4 INTEGRACE DĚTÍ CIZINCŮ

Úspěšná integrace první generace migrantů ve všech bodech, které byly uvedeny v předchozích kapitolách, je velmi důležitá a má velký vliv na následnou integraci jejich dětí, tedy druhé generace, neboť rodiče a nejbližší rodina svou výchovou a vlivem nejvíce ovlivňují vývoj dítěte, jeho postoj k sobě samému a i k jeho okolí.

4.1 Rodinné prostředí

Rodina je primární skupinou, ve které začíná probíhat proces socializace. Socializací rozumíme začleňování jedince do společnosti, kdy jsou mu předávány způsoby a formy komunikace, chování a dochází také k interiorizaci společenských norem. Cílem socializace je jedinec, který je schopen plného zapojení do společenského dění, chápe jej a rozumí mu, umí z něj čerpat, ale také jej obohacuje a rozvíjí. Protože žádná nová generace nepřijímá kulturu v té samé podobě, ve které se nachází, ale přetváří ji v souladu se svými možnostmi, schopnostmi a podmínkami, stává se její modernizací. (Morgensternová, Šulová, 2007)

V rané fázi vývoje dítěte, tedy především do školního a předškolního věku, kdy se již dostává do kontaktu s širším okolím a je mu umožněno si rozšiřovat své povědomí o světě a kultuře, ve které žije, a utvářet své vlastní názory, nemá dítě možnost naučit se něco nového a jiného, než to, co se nachází v jeho okolí, tedy rodinném prostředí. Proces socializace tak ovlivňuje spousta faktorů, kdy jedním z nich je **sociokulturní kontext**, což znamená, že dítě se rodí do kultury svých rodičů, kde si osvojuje různé normy, vzorce chování a hodnoty, které jsou zastoupené v jejich kultuře. Jedná se o proces tzv. **enkulturace**, tedy začleňování se do kultury. S tímto také souvisí pojem **etnické vědomí**, který vyjadřuje vědomí sounáležitosti s určitým **etnikem** nebo také **etnickou skupinou**, kterou Průcha (2001, s. 18) definuje jako *skupinu lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu*. Čím více jsou tedy rodiče integrováni do většinové společnosti, čímž si částečně osvojují její prvky, tím snadnější cestu k úspěšné integraci mají jejich děti. (Průcha, 2001)

Výchova v různých kulturách probíhá různým způsobem. Zřejmě nejmarkantnější rozdíl je mezi tzv. **individualistickými** a **kolektivistickými** kulturami. V individualistických kulturách, jejichž zástupcem je právě česká výchova dědí, je dětem dáována větší volnost

jak v projevech, tak v rozhodnutích, je jim také dáván větší prostor na svobodnou volbu, a to již od útlého věku. Děti se učí i ve škole i v rodině zastávat a obhájit si svůj názor, argumentovat, diskutovat a řešit problémy. Zatímco kolektivistické kultury, mezi jejichž zástupce patří mongolské a vietnamské rodiny, kladou velký důraz na rodinné vazby, které jsou velmi těsné, a děti jsou často nuceny se rodině podřizovat. Děti jsou vychovávány v duchu tradic a tradičního chápání rodiny, kdy musí své vlastní zájmy podřizovat zájmům kolektivním. (Morgensternová, Šulová, 2007) I z těchto důvodů jsou děti těchto národů, ať už ve větší či menší míře, často izolovány od okolního světa, a mají tak ztíženou možnost začlenění do většinové společnosti. Podle Friedlmeierové a Trommsdorfové cit. Podle Průcha (2004, s. 156) *v kulturách Západu rodiče nahlíží na děti jako na individuální bytosti, a tudíž se snaží posilovat jejich autonomii a nezávislost. V kulturách Východu rodiče chápou své děti jako pokračování sebe samých, a proto je důležitým výchovným cílem přizpůsobivost k sociálním očekáváním.* Nejmarkantnějším příkladem jsou opět již zmiňovaní vietnamští příslušníci, jejichž rodinné vazby a kulturní tradice jsou ve výchově velmi pevně zakotveny.

Pro rozvoj tolerance těchto dětí je tak velmi důležité, aby byly co nejdříve konfrontovány s odlišnostmi od jejich kultury. Příkladem a vhodnou formou je začleňování těchto dětí do školek, které mají multikulturní ráz. (Morgensternová, Šulová, 2007) Dalším významným činitelem v integraci dětí migrantů je jejich začleňování do škol.

4.2 Školní vzdělávání

K přetváření kolektivně šířených informací do individuálních znalostí, jako primárního prvku, kterým se bude vyznačovat vznikající společnost, dochází především ve škole učením a výukou. Vzdělávání jedince je cestou i záměrem rozvoje lidské osobnosti.

Vzdělávání není zaměřeno pouze na rozvoj rozumových schopností, ale jde ruku v ruce s osvojováním sociálních dovedností, hodnot společnosti a žádoucích vztahů k ostatním lidem i celé společnosti. Emocionální a volní součást je neméně důležitá, stejně jako následné uplatnění se na trhu práce. V této souvislosti je tak velkým pozitivem, že vzdělávání je považováno za jedno ze základních lidských práv. (Bílá kniha, 2001)

Na území České republiky se vzdělávání dětí řídí zákonem číslo 562/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon),

ve znění pozdějších předpisů. Podle tohoto zákona se povinná školní docházka do 15 let týká všech cizinců na našem území, bez ohledu na státní příslušnost, současně je vyloučena jakákoliv forma diskriminace založená na rozdílnosti rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, stejně jako i etnického či sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního vztahu. Tím je garantován rovný přístup všech českých občanů a cizinců pobývajících na našem území ke vzdělání. Školský zákon dále v rámci systému zákonných a podzákonných předpisů, upravujících formy, přístupy a metody vzdělávání, definuje „Národní program vzdělávání“, což je nejdůležitější dokument české vzdělávací politiky, vypracováváný a aktualizovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, které jej při zpracování konzultuje s odborníky z vědy a praxe, kdy tento dokument blíže rozpracovává hlavní cíle stanovené pro oblast vzdělávání školským zákonem. Dále jsou zpracovávány „Rámcové programy“, jež vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání a jsou závazné zejména pro tvorbu školních vzdělávacích programů, hodnocení výsledků vzdělávání žáků a tvorbu učebnic. Na nižší úrovni si poté každé školní vzdělávací zařízení stanovuje „Školní vzdělávací programy“, které musí vycházet z koncepcí stanovených nadřazenými dokumenty, jež byly popsány výše, a jsou upraveny pro dané specifické podmínky a potřeby té které školy.

Při začleňování dětí cizinců do příslušné třídy je přihlíženo k jejich aktuální znalosti českého jazyka a úrovni jejich momentálního vzdělání. Podle těchto kritérií tak může být žák zařazen do nižšího stupně, přičemž je vycházeno ze zájmu, aby byla ukončena povinná školní docházka do 17 let věku dítěte. Nejmarkantnější překážkou dětí s odlišným mateřským jazykem v našich školách je právě neznalost českého jazyka, který jim činí problémy jak ve schopnosti osvojit si učivo, tak i v komunikaci s ostatními žáky i učiteli, a oslabuje to jejich schopnost navázání bližších sociálních vazeb. Druhou stěžejní překážkou, která nově příchozím dětem cizinců činí problémy, je právě jejich kulturní odlišnost, kdy velmi často mohou být zvyklé na jiný způsob vyučování, vyznávají jiné zvyky, hodnoty, normy chování, a v neposlední řadě mohou prožívat kulturní šok, který byl popisován již v předchozích kapitolách. Intenzita kulturního šoku je přímo úměrná vzdálenosti země, ze které pocházejí. Na konci 1. pololetí tak žák cizinec nemusí být hodnocen na vysvědčení, a to ani v náhradním termínu. Pokud by však nebyl hodnocen ani ve druhém pololetí, musel by opakovat znovu celý ročník. (Inkluzivní vzdělávání)

Zmírnění dopadů uvedených překážek na tuto skupinu dětí bylo provedeno v roce 2011 jednak novelou školského zákona a dále změnou původní vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Dle této vyhlášky jsou tito žáci považováni za sociálně znevýhodněné, neboť její dikcí pocházejí z prostředí, které je znevýhodněno nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka, který je na našich školách dle školského zákona čeština. Tito žáci mohou využívat vyrovnávací a podpůrná opatření, které zahrnují metody odpovídající jejich potřebám, mohou využívat individuální podpory, individuálního vzdělávacího plánu a pomoci asistenta pedagoga. (Inkluzivní vzdělávání)

5 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

Výchova a vzdělávání hrají nejvýznamnější roli při zvládnání migrace, integrace cizinců a ve schopnosti navázání kvalitní komunikace a multikulturního dialogu. Klíčovým nástrojem, jenž je možno používat především u mladé generace, která, jak bylo výše popsáno, nejvíce ovlivňuje proměny kultur, je **multikulturní výchova**. Jejím zavedením jsou v praxi realizovány myšlenky multikulturalismu. (Hladík, 2006) **Multikulturalismem** je definován *proces výměny různých kulturních hodnot mezi různými sociokulturními skupinami a zároveň je to stav plurality kultur ve vyspělých zemích*. (Hladík, 2006, s. 8) O pluralitě kultur Průcha (2000) mluví jako o principu, na jehož základě jsou jednotlivé kultury považovány vždy za rovnocenné, přesto, že mají svá různá specifika, která mohou z pohledu jiné kultury vypadat například jako primitivní. Nemůžeme tedy posuzovat jinou kulturu za méněcennou například jen proto, že nemá tak vyspělou ekonomiku jako my, je třeba na ni pohlížet jako na rovnocennou, pouze s jinými hodnotami a normami. Jak píše Hirt (2005 podle Hladík, 2006) multikulturní výchova je determinována třemi základními dimenzemi multikulturalismu, které je nejdříve nutno pochopit: deskriptivní, normativní a praktická. V deskriptivní dimenzi multikulturalismu jde vlastně o popis stávající situace či stavu společnosti s pluralitními znaky. Normativní dimenze je pak snahou o formulaci takového stavu společnosti, kterého by mělo být dosaženo. Zjednodušeně lze říci, že jde o snahu nalezení řešení problémů, které sebou přináší multikulturní společnost. Tu můžeme chápat jako společnost, ve které se vyskytují různé skupiny obyvatel s odlišnými hodnotami, ať už duchovními či materiálními. V poslední praktické dimenzi se jedná o zavedení těchto idejí do praxe. Multikulturní výchova spadá právě do této třetí skupiny.

Buriánek (2002, s. 13) definuje multikulturní výchovu takto: *Interkulturní výchova a vzdělávání přispívají k vytváření respektujících vztahů mezi různými kulturami, aby bylo možno vyhnout se negativním událostem, ke kterým dochází v multikulturních společnostech – jako např. odmítání menšinové skupiny (rasismus, xenofobie), asimilace, akulturace, ztráta kulturních hodnot, ztráta individuální identity, opovrhování vlastní kulturou, násilná integrace a adaptace. Interkulturní vzdělávání vede studenty k respektování neustále rostoucí kulturní rozmanitosti a otevírá cestu různým způsobům života, myšlení a chápání světa*. V této definici se setkáváme s pojmem interkulturní výchova, která, jak píše Průcha (2000), je často různými autory používána jako synonymum k pojmu výchova multikulturní. Buriánek (2002) v těchto pojmech však

spatřuje rozdílnost. Dle jeho názoru slovo multikulturní znamená pouze koexistenci několika kultur vedle sebe, v nichž však mohou probíhat negativní jevy, jako je například segregace či diskriminace. S pojmem interkulturní však zahrnuje nalezení společného dialogu a vzájemnosti mezi kulturami, vzájemnou spolupráci a obohacování.

5.1 Multikulturní výchova a legislativa

Stejně jako v jiných zemích byla i v České republice multikulturní výchova zařazena do dokumentů státní vzdělávací politiky, tedy do příslušných vzdělávacích programů, osnov i samotných učebnic. Obecné cíle multikulturní výchovy jsou vytyčeny v nejdůležitějším dokumentu české vzdělávací politiky, kterým je v předchozí podkapitole popisovaný „Národní vzdělávací program – Bílá kniha“. Multikulturní výchově je v něm věnována značná pozornost, určuje ideový záměr, který však sám o sobě velký přínos učitelům v praxi nepřináší, neboť vymezuje pouze obecné cíle, kterými jsou především:

- poskytování informací o všech menšinách a utváření vztahů založených na porozumění a sounáležitosti.
- snaha o život bez konfliktů a negativních postojů různých kultur, naopak výchova ke spolupráci a solidaritě a respektu k odlišnostem (Bílá kniha, 2001)

Přesnější vymezení obsahu multikulturní výchovy je uvedeno v „Rámcovém vzdělávacím programu“ a slouží jako východisko pro tvorbu konkrétních školních vzdělávacích programů. Multikulturní výchova je zde vymezena jako **průřezové téma**, což znamená, že není samostatným vyučovacím předmětem, musí však být zařazena jako povinná součást základního vzdělávání na prvním i druhém stupni základních škol a ve velmi podobném duchu i na školách středních. Způsob realizace a časová dotace je plně v kompetencích každé školy, musí však splňovat podmínku propojenosti s vyučovacím obsahem konkrétních předmětů, které k ní mají nějakou vazbu, konkrétně jde o dějepis, zeměpis, občanskou výchovu a předměty jazykové. (Průcha, 2011)

5.2 Teorie, praxe a výzkum v multikulturní výchově

Aby mohla multikulturní výchova plnit svůj účel, tedy působit na postoje a hodnoty lidí, které jsou v různých kulturách pevně zakotveny, musí se opírat o vědecká objasnění, která

vychází z daných teorií. Z těchto důvodů Průcha (2000) rozděluje multikulturní výchovu na tři základní části: **1) teorii, 2) praxi a 3) výzkum.**

1) Multikulturní výchova jako teorie

První část multikulturní výchovy má za úkol rozpracování nejen teoretických východisek, ale také prostředků a metod pro její realizaci. Pro pochopení multikulturní výchovy a zpracování teoretických východisek je zapotřebí objasnění pojmů, které jsou v souvislosti s touto problematikou používány, a většina z nich pochází z různých věd. Těmito pojmy jsou především etnikum, rasa, kultura a s nimi pak související pojmy jako rasismus, etnické vědomí, národnostní menšina, akulturace či asimilace, které byly popsány v předchozích kapitolách. Multikulturní výchova má transdisciplinární charakter, její teoretická východiska vychází a jsou založena na poznatcích jiných vědních disciplín. Těmi jsou především pedagogika, sociologie, a kulturní antropologie, ale také filozofie, politologie, psychologie a další. (Průcha, 2001)

2) Multikulturní výchova jako praxe

Praktická část multikulturní výchovy v sobě přináší přímé působení na žáky a studenty. Jde o přenášení teoretických východisek do praxe a současně o zavádění nových zkušeností, které vznikají při realizaci multikulturní výchovy, a které již zavedenou teorii obohacují a obnovují. (Hladík, 2006)

3) Multikulturní výchova jako výzkum

Multikulturní výchova nevychází pouze z teoretických východisek, neboť musí reagovat na stav reality, ve které je realizována. Vzhledem k tomu, že složení obyvatelstva není homogenní ani stálé, je třeba pro efektivní realizaci multikulturní výchovy znát etnickou strukturu společnosti a vztahy mezi jednotlivými skupinami. Důležitým je také vědomí, jaké prvky a v jakém rozsahu jsou do vzdělávacích programů školní výuky začleněny. K tomu nám slouží výzkumy, pomocí kterých dostáváme odpovědi na otázky, které nám v souvislosti s realizací multikulturní výchovy vyvstávají. Vzhledem k tomu, že multikulturní výchova má transdisciplinární charakter, využívá také poznatků z jiných vědních disciplín, které byly uvedeny v části *Multikulturní výchova jako teorie*. (Průcha, 2000)

5.3 Obsah a cíle multikulturní výchovy

Jak píše Hladík (2006), multikulturní výchova svým obsahem zahrnuje podporování rozšiřování multikulturních kompetencí, tedy veškerých vědomostí, dovedností, postojů i zkušeností, které si žáci v průběhu socializace osvojují. Jde o záměrné působení na žáky a snahu o dosažení cílů multikulturní výchovy.

Tyto jsou Rámcovým vzdělávacím programem pro základní školy rozděleny na **dvě základní oblasti**:

Oblast vědomostí, dovedností a schopností, kde si žáci mají osvojit především základní pojmy používané v multikulturní výchově, které byly uvedeny v části *Multikulturní výchova jako teorie*, znalosti o jiných etnických skupinách, učit se s nimi komunikovat a žít. Uvědomovat si odlišnosti kultur, ale respektovat je a uvědomovat si jejich rovnocennost. Naučit se rozpoznávat projevy rasismu či xenofobie a uvědomovat si dopady svých verbálních či neverbálních projevů, a současně se naučit nést za své jednání zodpovědnost.

Oblast postojů a hodnot. V této oblasti má multikulturní výchova napomáhat vytváření tolerance a respektu k odlišnostem jiných kultur bez předsudků či zažitých stereotypů. Současně má napomáhat uvědomování sebe sama, regulovat chování, jednání a hodnotový žebříček žáků. Multikulturní výchova má vést k angažovanosti při projevech rasismu či xenofobie a také vést k vědomí odlišností kultur jako obohacení, nikoliv jako zdroje konfliktu.

Podobné cíle jsou i v Rámcových vzdělávacích programech pro středoškolské a vysokoškolské vzdělávání. (Průcha, 2011)

Zavedení těchto cílů však, jak se z dosavadní praxe zdá, bylo snadnější, než jejich praktická realizace. Vzdělávací programy ukládají, že mládež má být vedena k tomu, aby si neosvojovala předsudky k jiným kulturám. Psychologické výzkumy však ukazují, že rasové předsudky a stereotypy existují již u dětí, které do výchovně vzdělávacího procesu teprve přicházejí. Tyto vznikají v prostředí, ve kterém jednotlivec vyrůstá, tedy v procesu enkulturace, který byl popsán v podkapitole Rodinné prostředí, kdy dítě přejímá jak pozitivní, tak negativní postoje, hodnoty a normy ze své rodiny. V praxi tak nelze k žákům přistupovat tak, jako by ještě neměli žádné postoje ani hodnoty vybudovány. Při plnění již zmiňovaných cílů *Rámcových vzdělávacích programů* se učitelé setkávají s již více či méně

utvořeným etnickým vědomím žáků, které však může být s předepsanými cíly do určité míry ve shodě, ale může se s nimi také rozcházet. Toto etnické vědomí tak nemůže být opomíjeno, ale je zapotřebí brát na něj zřetel. (Průcha, 2011)

Jak v praxi, tak i v multikulturní výchově nejde jen o to, vést jedince k tomu, aby si negativní postoje a předsudky k jiným kulturám neosvojovali, ale je zapotřebí je vést k ujasnění si vlastních názorů a postojů k jiným národnostem, přičemž je důležité podporovat pozitivní postoje a eliminovat postoje negativní. Eliminovat ve smyslu snahy o porozumění, nalezení jejich podstaty. Uvědomění si, že příkladně negativní zkušenost s jedincem jiné rasy neznamena, že všichni její příslušníci jsou stejní. (Šišková, 2008)

Multikulturní výchova a její úspěch závisí na faktorech, jež podmiňují různé multikulturní vztahy probíhající v širokém geografickém, ekonomickém a politickém kontextu. Těmi mohou být jak faktory na straně žáka, jeho schopnosti, znalosti, sociokulturní úroveň, postoje, ale také postoje učitelů či obtížnost učiva. (Průcha, 2000)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 ZJIŠTĚNÍ MÍRY INTEGRACE DĚTÍ CIZINCŮ TŘETÍCH STÁTŮ (VIETNAM, MONGOLSKO) VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Začleňování dětí cizinců do české společnosti je v současné době stále oblastí problematickou, která přináší mnoho těžkostí. Jazykové a sociokulturní bariéry, ale také projevy rasové diskriminace, ztěžují integraci cizinců do většinové společnosti, a je tedy zapotřebí se je snažit aktivně a účinně překonávat a odstraňovat.

6.1 Výzkumný problém

Tyto problémy jsou nejvíce zřetelné právě u dětí takzvaných třetích států, v našem případě Mongolska a Vietnamu, které se nejvíce od majoritní společnosti odlišují nejen svým vzhledem, ale právě kulturními zvyklostmi. Obě státní příslušnosti pocházejí z Dálného východu a mají velké množství podobných znaků, například vzhled, který je velmi odlišuje od majoritní společnosti. Svou podstatou jsou to však velmi odlišné národy, jejichž schopnost integrovat se do majoritní společnosti může být rozdílná právě kvůli jednotlivým odlišnostem, které jsou dány jak důvody migrace jednotlivých menšin na naše území, tak i schopností, zájmem či snahou o integraci do většinové společnosti. V neposlední řadě pak i životním stylem, kterým se tyto komunity žijící na našem území vyznačují. Jak již bylo v teoretické části zmíněno, mezi Mongoly a Vietnamci panují značné rozdíly, zejména v zájmu či snaze v různých životních situacích a záležitostech jednat sám za sebe, nebo se nechat zastupovat. Tato činnost má velkou přímou souvislost s dalším faktorem, který napomáhá integraci menšin do majoritní společnosti, a tím je výuka českého jazyka. Tyto dva základní faktory tak mohou zapříčinit právě rozdílnou míru integrace zástupců těchto dvou národů. Důsledkem separace a vzniku uzavřených komunit, volby zástupců pro jednání a vyřizování různých záležitostí mimo komunitu, může být nezájem o znalost jazyka většinové společnosti. Tyto jevy společně pak mohou mít negativní vliv i na schopnost integrace druhé generace těchto cizinců do většinové společnosti.

Formulace výzkumného problému tedy zní:

Jaký je rozdíl v míře integrace vietnamských dětí, mongolských dětí a jejich rodičů ve Zlínském kraji do české společnosti.

6.2 Cíl výzkumu

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaká je míra integrace dětí cizinců Vietnamu a dětí cizinců Mongolska ve Zlínském kraji, a v souvislosti s tím také zjistit míru zájmu jejich rodičů o integraci.

Konkrétní cíle jsou formulovány následovně:

1. Zjištění rozdílů v míře integrace u dětí z Vietnamu a dětí z Mongolska.
2. Zjištění rozdílů v míře integrace u dětí z Vietnamu a Mongolska v závislosti na pohlaví.
3. Zjištění rozdílů v míře integrace u dětí z Vietnamu a Mongolska v závislosti na délce pobytu.
4. Zjištění rozdílů v míře zájmu rodičů o integraci do české společnosti.

6.3 Stanovení proměnných a hypotéz

Hypotéza 1: *Děti z Mongolska se lépe integrují do české společnosti než děti z Vietnamu.*

Hypotéza 2: *Chlapci se lépe integrují do české společnosti než dívky.*

Hypotéza 3: *Děti, které v ČR pobývají déle než 5 let vykazují vyšší míru integrace než děti, které zde pobývají 1-5 let.*

Nezávisle proměnná: *děti z Vietnamu a děti z Mongolska, pohlaví, délka pobytu*

Závisle proměnná: *míra integrace do české společnosti*

6.4 Metody výzkumu

Pro dosažení cílů, které byly stanoveny, byl zvolen kvantitativně orientovaný výzkum, který byl realizován pomocí anonymního dotazníku, jehož vzor je součástí přílohy diplomové práce. Dotazování bylo zvoleno jako metoda získávání potřebných dat především pro svou časovou a ekonomickou nenáročnost. Technikou sběru dat byl dotazník. (Chrásková, 2003)

Dotazník byl určen pro děti - cizince takzvaných třetích států Mongolska a Vietnamu, ve věku 12-16 let, které už jsou vzhledem ke svému věku a svým zkušenostem schopny

uvědomovat si a reprodukovat jevy v souvislosti s danou problematikou. Dotazník se skládá z 12 otázek. Snahou bylo sestavit dotazník tak, aby tento byl pro respondenty snadno pochopitelný a nenáročný na čas a úsilí respondentů věnované vyplnění dotazníku. Otázky v tomto dotazníku jsou zaměřeny na problematiku integrace těchto dětí do české společnosti a míru zájmu jejich rodičů o integraci do české společnosti.

Úvodní položka je určena ke zjištění pohlaví respondentů, další pak na státní příslušnost a délku pobytu respondentů na území České republiky. Položky první až třetí jsou zaměřeny na znalosti užívání českého jazyka. Položky čtvrtá až sedmá jsou zaměřeny na školní a volnočasové aktivity dětí. Osmá a devátá zkoumají integraci v rámci dodržování tradic. Desátá až dvanáctá zkoumají zájem a snahu rodičů integrovat se do českého prostředí.

6.5 Výzkumný soubor

Výběr respondentů byl realizován pomocí záměrného výběru dětí cizinců Vietnamu a Mongolska ve Zlínském kraji ve věku 12-16 let. Bylo rozdáno 80 dotazníků. Dotazníky byly těmto dětem předány prostřednictvím jejich rodičů v průběhu roku 2012. Tento způsob byl vybrán vzhledem k tomu, že jsem pracovníkem odboru azylové a migrační politiky, kdy se denně setkávám s těmito cizinci a měla jsem možnost je požádat o vyplnění dotazníků.

6.6 Průběh sběru dat

Výzkum byl realizován od listopadu roku 2012 do února 2013, kdy během této doby byli osloveni rodiče cizinci - státní příslušníci Vietnamu a Mongolska a požádáni o vyplnění dotazníku jejich dětmi.

7 ANALÝZA DAT

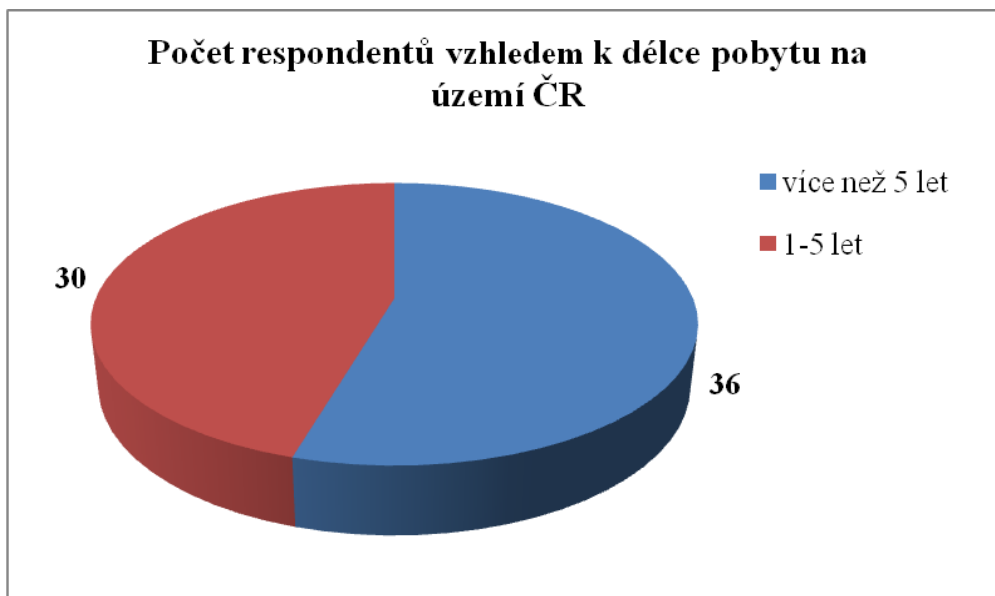
Dotazníky byly respondenty vyplněny v následujících počtech dle jednotlivých kategorií. Z 80 rozdaných se vrátilo vyplněných 66. Dotazník vyplnilo 32 dětí z Mongolska a 34 dětí z Vietnamu, jejich poměrný počet je znázorněn v níže uvedeném grafu č. 2. Počty respondentů vzhledem k pohlaví byly rozděleny přesně na polovinu, tedy dotazníky vyplnilo 33 dívek a 33 chlapců, tento poměr je znázorněn v grafu č. 3. Graf č. 4 potom znázorňuje počet respondentů, kteří vyplnili dotazníky vzhledem k délce jejich pobytu na našem území, znázorňuje tedy 36 respondentů z kategorie více než 5 let a 30 respondentů z kategorie 1-5 let.

Graf č. 2: Počet respondentů vzhledem ke státní příslušnosti, *vlastní zdroj*

Graf č. 3: Počet respondentů vzhledem k pohlaví, *vlastní zdroj*

Graf č. 4: Počet respondentů vzhledem k délce pobytu na území ČR, *vlastní zdroj*

7.1 Míra integrace dětí cizinců třetích států v závislosti na státní příslušnosti – Vietnam a Mongolsko

Hypotéza 1: *Děti z Mongolska se lépe integrují do české společnosti než děti z Vietnamu.*

Výzkum je ve své úvodní části zaměřen na zjištění míry integrace dětí z Vietnamu a Mongolska vzhledem k jejich státní příslušnosti. Míra jejich integrace je posuzována na základě odpovědí na otázky, které testovaly jejich znalosti, vědomosti či schopnosti vzhledem k integraci. Za ukazatele míry integrace jsou vybrána v teoretické části popsána důležitá měřítka integrace, kterými jsou znalost Českého jazyka, začlenění do školního procesu a volnočasové aktivity. Přičemž položky první až třetí byly zaměřeny na znalosti a užívání českého jazyka. Položky čtvrtá až sedmá byly zaměřeny na školní a volnočasové aktivity dětí.

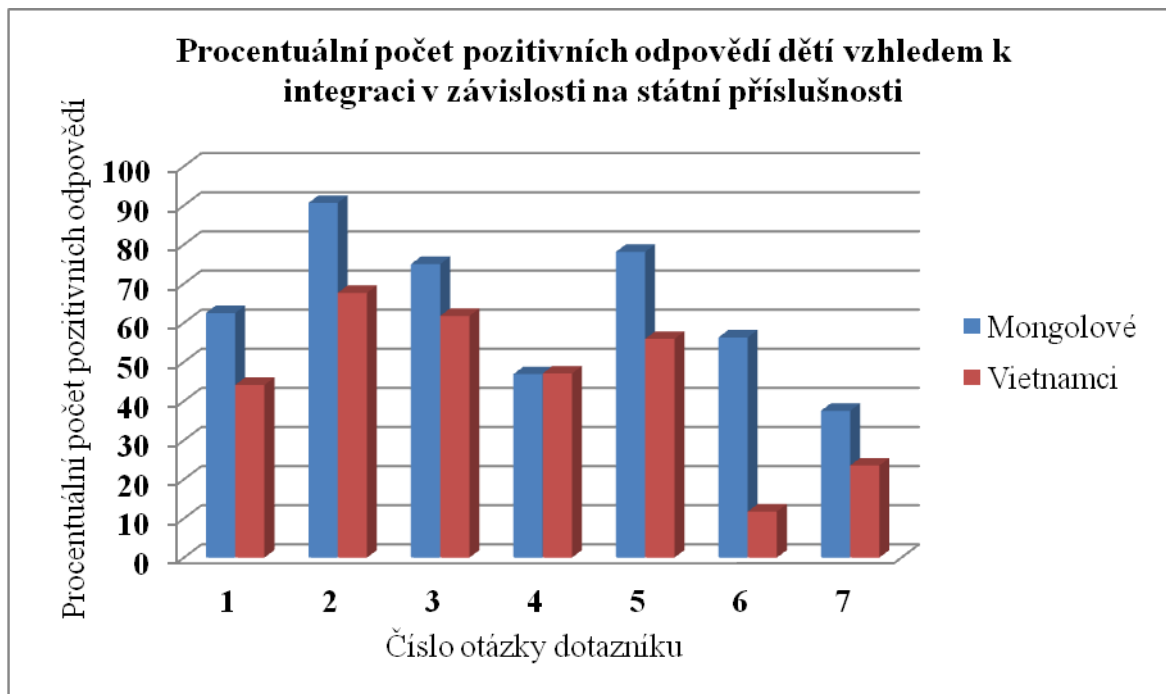
Četnosti odpovědí na položky z dotazníku zaměřující se na integraci dětí Vietnamu a Mongolska tj. 1-7 jsou vyznačeny v tabulce č. 1. Pozitivní odpovědi na otázky vzhledem k integraci, jsou vyznačeny červenou barvou. Procentuální četnosti odpovědí na jednotlivé otázky jsou vyznačeny v tabulce vždy vedle jednotlivých četností. Pozitivní odpovědi na jednotlivé otázky vzhledem k integraci do české společnosti byly dále srovnávány s odpověďmi negativními. Na tomto základě byla interpretována níže uvedená data, kdy

měřítkem míry integrace byla právě rozdílnost pozitivních a negativních odpovědí respondentů.

Otázka č.		Mongolové		Vietnamci	
		n=32		n=34	
1	Máš problém rozumět a mluvit v českém jazyce?				
a	ano, velký	2	6,25%	4	11,76%
b	občas	10	31,25%	15	44,12%
c	ne, česky jsem se naučil/a/ dobře	20	62,50%	15	44,12%
2	V jakém jazyce nejraději sleduješ pořady v televizi?				
a	v českém jazyce	16	50,00%	8	23,53%
b	ve svém rodném jazyce	3	9,38%	11	32,35%
c	je mi to jedno	13	40,63%	15	44,12%
3	Jak často mluvíš českým jazykem?				
a	Většinou mluvím česky, svým rodným jazykem mluvím, jen když musím	11	34,38%	2	5,88%
b	česky mluvím jen ve škole, a když musím	8	25,00%	13	38,24%
c	česky i svou rodnou řečí mluvím přibližně stejně často	13	40,63%	19	55,88%
4	Jak dlouho sis zvykal/a/ na českou školu				
a	zvykl/a/ jsem si rychle do půl roku	15	46,88%	16	47,06%
b	bylo to docela těžké, ale už jsem si zvykl/a/ asi rok	13	40,63%	15	44,12%
c	nemohu si zatím zvyknout už je to přes rok	4	12,50%	3	8,82%
5	Máš nějaké české kamarády?				
a	ano, mám	25	78,13%	19	55,88%
b	ne, nemám žádné české kamarády	4	12,50%	12	35,29%
c	nemám žádné kamarády	3	9,38%	3	8,82%
6	S kým nejčastěji trávíš volný čas?				
a	většinou s rodiči	4	12,50%	9	26,47%
b	většinou se sourozenci	7	21,88%	18	52,94%
c	většinou s kamarády a spolužáky	18	56,25%	4	11,76%
d	sám/a/	3	9,38%	3	8,82%
7	Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky s českými kamarády nebo spolužáky?				
a	zájmové kroužky navštěvuji sám nebo se svými vrstevníky stejné národnosti	9	28,13%	10	29,41%
b	ano navštěvuji	12	37,50%	8	23,53%
c	nenavštěvuji žádné zájmové kroužky	11	34,38%	16	47,06%

Tabulka č. 1: Integrace dětí cizinců vzhledem ke státní příslušnosti

V grafu č. 5 jsou pro větší přehlednost uvedeny v procentech pozitivní odpovědi dětí jednotlivých státních příslušností na položky týkající se jejich integrace do českého prostředí.

Graf č. 5: Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci v závislosti na státní příslušnosti, *vlastní zdroj*

7.1.1 Ověření hypotézy

Zda existuje statisticky významný rozdíl v míře integrace dětí Vietnamu a Mongolska bylo zjištěno pomocí testu významnosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

7.1.2 Souvislost odpovědí týkajících se míry integrace dětí v závislosti na státní příslušnosti

Stanovení hypotéz

H_0 : Mezi četnostmi pozitivních a negativních odpovědí vzhledem k integraci dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam není statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi pozitivních a negativních odpovědí vzhledem k integraci dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam je statisticky významný rozdíl.

	Pozitivní odpovědi	Negativní odpovědi	Σ
Vietnam	143 (120,73)	81 (103,27)	224
Mongolsko	106 (128,27)	132 (109,73)	238
Σ	249	213	462

Tabulka č. 2: Čtyřpolní tabulka integrace dětí cizinců vzhledem ke státní příslušnosti

Pro testování na hladině významnosti 0,05 (5%) a pro vypočítaný počet stupňů volnosti $f=1$ byla v tabulce testového kritéria chí-kvadrát nalezena kritická hodnota testového kritéria $\chi^2 = 3,841$.

Výpočet testovaného kritéria: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$

$$\chi^2 = 4,11 + 4,8 + 3,87 + 4,52 = 17,3$$

Byl shledán statisticky významný rozdíl v odpovědích, neboť výpočtem bylo zjištěno, že hodnota testovaného kritéria je ve srovnání s kritickou hodnotou větší, proto může být nulová hypotéza odmítnuta a přijata hypotéza alternativní.

Zhodnocení výsledků:

Z celkového počtu dotázaných respondentů jednotlivých státních příslušností odpovědělo pozitivně vzhledem k integraci do českého prostředí **63,84% dětí z Mongolska** a **44,54% dětí z Vietnamu**. Větší procento kladných odpovědí bylo u dětí z Mongolska zastoupeno u většiny odpovědí. Pouze u položky č. 4 (Jak dlouho sis zvykal/a na českou školu?) bylo procentuelní zastoupení pozitivních odpovědí na otázky vztahující se k integraci u mongolských dětí menší než u Vietnamců. Konkrétně pak na tuto položku odpovědělo pozitivně 46,88% Mongolů a 47,06% Vietnamců. Tento opačný podíl odpovědí, lze spatřovat především právě v kulturních odlišnostech, které byly popsány v teoretické části, kdy výrazným specifíkem vietnamské kultury je kladení velkého důrazu především na školní prospěch dětí. Tento faktor je potvrzen také dalším zjištěním, kdy v části výzkumu věnované zjišťování míry zájmu rodičů dětí o integraci na našem území rozpracované v podkapitole 7.4, konkrétně pak u položky č. 11 (Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch, o tvé školní problémy?), bylo zjištěno, že rodiče dětí z Vietnamu se více zajímají o školní prospěch a problémy svých dětí než rodiče dětí z Mongolska. Konkrétně se o

školní prospěch a problémy svých dětí zajímá 61,76% rodičů z Vietnamu a 31,25% rodičů z Mongolska. Tento rozdíl má však zásadní vliv především na výsledný prospěch dětí ve škole, na jejich celkové integraci se však pouze částečně podílí. Na zjištěném výsledku má velký podíl právě jiné specifikum vietnamské kultury, kterým je již popisovaná velká uzavřenost, kdy děti jsou udržovány především v kruhu rodiny, což má vliv jak na užívání českého jazyka, tak na začlenění mezi ostatní spolužáky. Přesto, že se mongolská kultura také vyznačuje velkou rodinnou soudržností, vykazují její děti větší míru integrace, která je paradoxně mimo jiné důsledkem jejich nižší sociální úrovně života na našem území, kdy většina mongolských rodičů je na našem území zaměstnána v dělnických profesích. Jsou tak nuceni si většinu záležitostí vyřizovat sami. Velmi často jim jejich děti zastupují roli tlumočnicků, čímž se více dostávají do kontaktu s českou populací a i ve školním prostředí následně vykazují větší schopnost navázání vztahů s ostatními spolužáky a kamarády.

Hypotéza 1: *Děti z Mongolska se lépe integrují do české společnosti, než děti z Vietnamu,* byla **potvrzena**.

Děti z Mongolska se lépe integrují do české společnosti, než děti z Vietnamu, přičemž rozdílnost v jejich míře integrace statisticky významná.

7.2 Míra integrace dětí cizinců třetích států v závislosti na pohlaví

Hypotéza 2: *Chlapci se lépe integrují do české společnosti než dívky.*

Druhá část výzkumu byla zaměřena na zjištění míry integrace dětí z Vietnamu a Mongolska vzhledem k jejich pohlaví. Míra jejich integrace byla posuzována na stejném základě jako úvodní část výzkumu, tedy odpovědí na položky, které testovaly jejich znalosti, vědomosti či schopnosti vzhledem k integraci. Za ukazatele míry integrace byla vybrána v teoretické části popsána důležitá měřítko integrace, kterými jsou znalost českého jazyka, začlenění do školního procesu a volnočasové aktivity. Přičemž položky první až třetí byly zaměřeny na znalosti a užívání českého jazyka. Položky čtvrtá až sedmá byly zaměřeny na školní a volnočasové aktivity dětí.

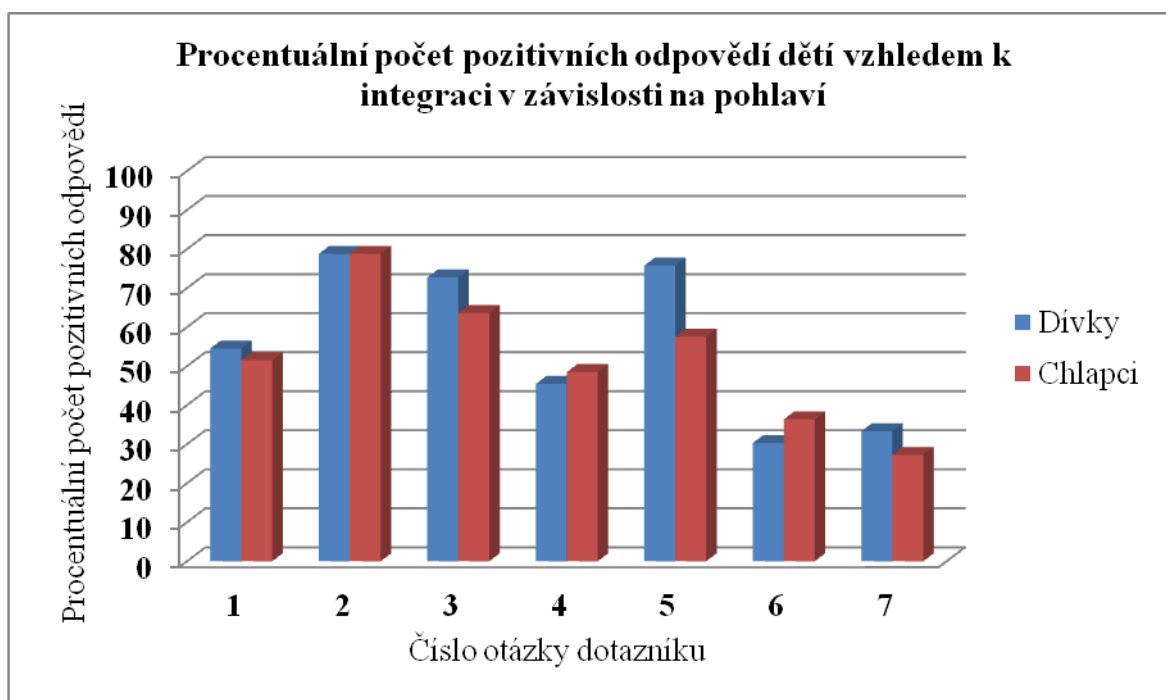
Četnosti odpovědí na položky z dotazníku č. 1-7 zaměřující se na integraci dětí Vietnamu a Mongolska v závislosti na pohlaví jsou vyznačeny v tabulce č. 3. Pozitivní odpovědi na položky vzhledem k integraci jsou vyznačeny červenou barvou. Procentuální četnosti odpovědí na jednotlivé položky jsou vyznačeny v tabulce vždy vedle jednotlivých četností.

Pozitivní odpovědi na jednotlivé položky vzhledem k integraci do české společnosti byly dále srovnávány s odpověďmi negativními. Na tomto základě byla pak interpretována níže uvedená data, kdy měřítkem míry integrace byla právě rozdílnost pozitivních a negativních odpovědí respondentů.

Otázka č.		Dívky		Chlapci	
		n=33		n=33	
1	Máš problém rozumět a mluvit v českém jazyce?				
<i>a</i>	ano, velký	2	6,06%	4	12,12%
<i>b</i>	Občas	13	39,39%	12	36,36%
<i>c</i>	ne, česky jsem se naučil/a/ dobře	18	54,55%	17	51,52%
2	V jakém jazyce nejraději sleduješ pořady v televizi?				
<i>a</i>	v českém jazyce	12	36,36%	12	36,36%
<i>b</i>	ve svém rodném jazyce	7	21,21%	7	21,21%
<i>c</i>	je mi to jedno	14	42,42%	14	42,42%
3	Jak často mluvíš českým jazykem?				
<i>a</i>	Většinou mluvím česky, svým rodným jazykem mluvím, jen když musím	8	24,24%	5	15,15%
<i>b</i>	česky mluvím jen ve škole, a když musím	9	27,27%	12	36,36%
<i>c</i>	česky i svou rodnou řečí mluvím přibližně stejně často	16	48,48%	16	48,48%
4	Jak dlouho sis zvykal/a/ na českou školu				
<i>a</i>	zvykl/a/ jsem si rychle do půl roku	15	45,45%	16	48,48%
<i>b</i>	bylo to docela těžké, ale už jsem si zvykl/a/ asi rok	15	45,45%	13	39,39%
<i>c</i>	nemohu si zatím zvyknout už je to přes rok	3	9,09%	4	12,12%
5	Máš nějaké české kamarády?				
<i>a</i>	ano, mám	25	75,76%	19	57,58%
<i>b</i>	ne, nemám žádné české kamarády	5	15,15%	11	33,33%
<i>c</i>	nemám žádné kamarády	3	9,09%	3	9,09%
6	S kým nejčastěji trávíš volný čas?				
<i>a</i>	většinou s rodiči	9	27,27%	4	12,12%
<i>b</i>	většinou se sourozenci	12	36,36%	13	39,39%
<i>c</i>	většinou s kamarády a spolužáky	10	30,30%	12	36,36%
<i>d</i>	sám/a/	2	6,06%	4	12,12%
7	Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky s českými kamarády nebo spolužáky?				
<i>a</i>	zájmové kroužky navštěvuji sám nebo se svými vrstevníky stejné národnosti	9	27,27%	10	30,30%
<i>b</i>	ano navštěvuji	11	33,33%	9	27,27%
<i>c</i>	nenavštěvuji žádné zájmové kroužky	13	39,39%	14	42,42%

Tabulka č. 3: Integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k pohlaví

Pro větší přehlednost jsou v grafu č. 6 uvedeny v procentech pozitivní odpovědi dětí jednotlivých pohlaví na otázky týkající se jejich integrace do českého prostředí.

Graf č. 6: Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci v závislosti na pohlaví, *vlastní zdroj*

7.2.1 Ověření hypotézy

Zda existuje statisticky významný rozdíl v míře integrace mezi dívkami a chlapci bylo zjištěno pomocí testu významnosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

7.2.2 Souvislost odpovědí týkajících se míry integrace dětí v závislosti na pohlaví

Stanovení hypotéz

H_0 : Mezi četnostmi pozitivních a negativních odpovědí vzhledem k integraci dětí z Vietnamu a Mongolska vzhledem k pohlaví není statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi pozitivních a negativních odpovědí vzhledem k integraci dětí z Vietnamu a Mongolska vzhledem k pohlaví je statisticky významný rozdíl.

	Pozitivní odpovědi	Negativní odpovědi	Σ
Dívky	129 (124,5)	102 (106,5)	231
Chlapci	120 (124,5)	111 (106,5)	231
Σ	249	213	462

Tabulka č. 4 Čtyřpolní tabulka integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k pohlaví

Pro testování na hladině významnosti 0,05 (5%) a pro vypočítaný počet stupňů volnosti $f=1$ byla v tabulce testového kritéria chí-kvadrát nalezena kritická hodnota testového kritéria $\chi^2 = 3,841$.

Výpočet testovaného kritéria: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$

$$\chi^2 = 0,16 + 0,019 + 0,16 + 0,019 = 0,358$$

Statisticky významná souvislost v odpovědích nebyla shledána, neboť výpočtem bylo zjištěno, že hodnota testovaného kritéria je ve srovnání s kritickou hodnotou nižší, proto je nulová hypotéza přijata a hypotéza alternativní odmítnuta.

Zhodnocení výsledků:

Z celkového počtu dotázaných respondentů jednotlivých státních příslušností odpovědělo pozitivně vzhledem k integraci do českého prostředí **55,84%** dívek a **51,95%** chlapců.

Větší procento kladných odpovědí bylo u dívek zastoupeno u většiny odpovědí. Pouze u položky č. 2 byla procentuální četnost odpovědí stejná jako u chlapců a u položky č. 6 byla procentuální četnost pozitivních odpovědí nižší.

Vzhledem k tomu že procentuální četnost kladných odpovědí obou pohlaví se jen velmi málo lišila, lze usuzovat, že dívky i chlapci se na našem území integrují přibližně stejně. Pohlaví na jejich integraci nemá vliv. Zakořeněné tradice obou národností, dle kterých upřednostňují ve výchově chlapce, tak vlivem jejich pobytu na našem území ztrácí svůj význam. Přesto, že emancipace u těchto národností ještě stále nedosahuje takové úrovně jako v naší společnosti, zjištěná data nám v této oblasti dokazují jistý posun, který je jistě důležitým krokem pro další vývoj dětí a jejich integraci na našem území.

Dle uvedených dat bylo zjištěno, že není statistický významný rozdíl v míře integrace dívek a chlapců jednotlivých státních příslušností, proto nelze potvrdit stanovenou hypotézu, že chlapci se do české společnosti integrují lépe než dívky.

Hypotéza 2: *Chlapci se lépe integrují do české společnosti, než dívky, nebyla potvrzena.*

7.3 Míra integrace dětí cizinců třetích států v závislosti na délce pobytu

Hypotéza 3: *Děti, které v ČR pobývají déle než 5 let, vykazují vyšší míru integrace, než děti, které zde pobývají 1-5 let.*

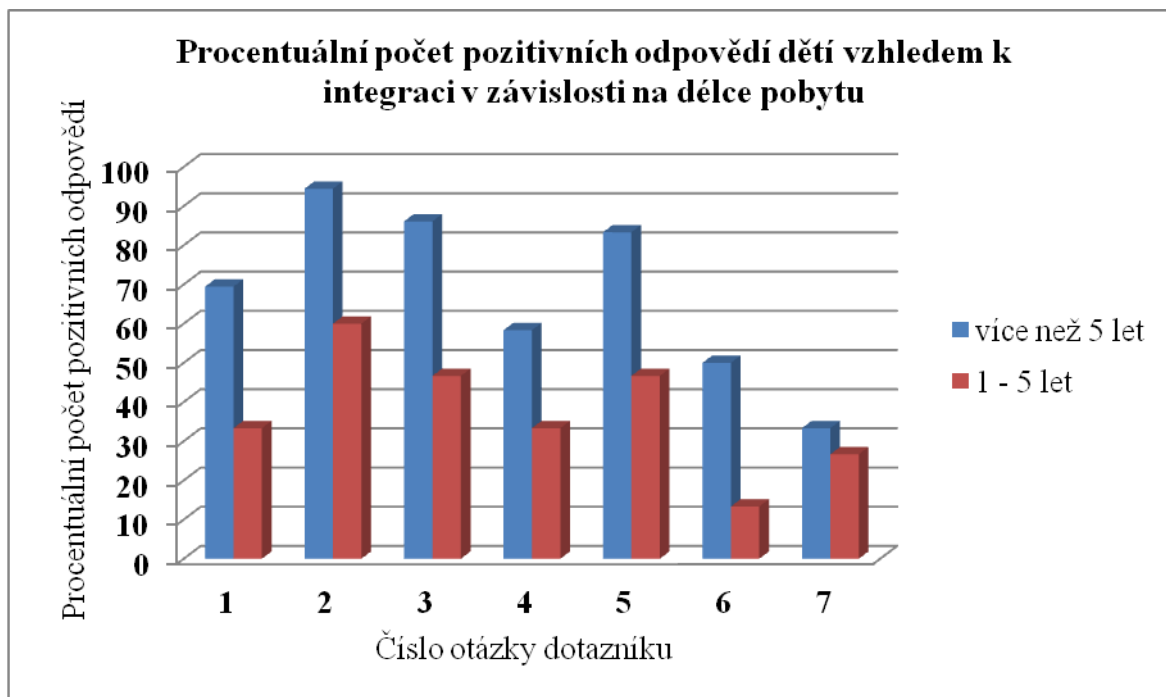
Třetí část výzkumu, která se týkala zjištění míry integrace dětí z Vietnamu a Mongolska byla věnována vlivu délky pobytu. V dotazníku byly uvedeny tři kategorie, do kterých se respondenti začleňovali. Byly to kategorie délky pobytu na území 1-5 let, více než pět let a od narození. Vzhledem k tomu, že do kategorie od narození se začlenilo jen velmi malé množství respondentů, byla tato kategorie přidružena ke kategorii více než pět let a nadále byly ve výzkumu zkoumány jen dvě kategorie pobytu 1-5 let a více než 5 let. Míra jejich integrace byla posuzována na stejném podkladě jako úvodní část výzkumu, tedy na základě odpovědí na položky, které testovaly jejich znalosti, vědomosti či schopnosti vzhledem k integraci. Za ukazatele míry integrace byla vybrána v teoretické části popsána důležitá měřítko integrace, kterými jsou znalost českého jazyka, začlenění do školního procesu a volnočasové aktivity. Přičemž otázky první až třetí byly zaměřeny na znalosti a užívání českého jazyka. Otázky čtvrtá až sedmá byly zaměřeny na školní a volnočasové aktivity dětí.

Četnosti odpovědí na položky z dotazníku č. 1-7 zaměřující se na integraci dětí Vietnamu a Mongolska v závislosti na délce pobytu na území ČR jsou vyznačeny v tabulce č. 5. Pozitivní odpovědi na položky vzhledem k integraci jsou vyznačeny červenou barvou. Procentuální četnosti odpovědí na jednotlivé položky jsou vyznačeny v tabulce vždy vedle jednotlivých četností. Pozitivní odpovědi na jednotlivé položky vzhledem k integraci do české společnosti byly dále srovnávány s odpověďmi negativními. Na tomto základě pak byla interpretována níže uvedená data, kdy měřítkem míry integrace byla právě rozdílnost pozitivních a negativních odpovědí respondentů.

Otázka č.		více než 5 let		1-5 let	
		n=36		n=30	
1	Máš problém rozumět a mluvit v českém jazyce?				
a	ano, velký	1	2,78%	5	16,67%
b	občas	10	27,78%	15	50,00%
c	ne, česky jsem se naučil/a/ dobře	25	69,44%	10	33,33%
2	V jakém jazyce nejraději sleduješ pořady v televizi?				
a	v českém jazyce	17	47,22%	7	23,33%
b	ve svém rodném jazyce	2	5,56%	12	40,00%
c	je mi to jedno	17	47,22%	11	36,67%
3	Jak často mluvíš českým jazykem?				
a	Většinou mluvím česky, svým rodným jazykem mluvím, jen když musím	12	33,33%	1	3,33%
b	česky mluvím jen ve škole, a když musím	5	13,89%	16	53,33%
c	česky i svou rodnou řeč mluvím přibližně stejně často	19	52,78%	13	43,33%
4	Jak dlouho sis zvykal/a/ na českou školu				
a	zvykl/a/ jsem si rychle do půl roku	21	58,33%	10	33,33%
b	bylo to docela těžké, ale už jsem si zvykl/a/ asi rok	14	38,89%	14	46,67%
c	nemohu si zatím zvyknout už je to přes rok	1	2,78%	6	20,00%
5	Máš nějaké české kamarády?				
a	ano, mám	30	83,33%	14	46,67%
b	ne, nemám žádné české kamarády	4	11,11%	12	40,00%
c	nemám žádné kamarády	2	5,56%	4	13,33%
6	S kým nejčastěji trávíš volný čas?				
a	většinou s rodiči	6	16,67%	7	23,33%
b	většinou se sourozenci	9	25,00%	16	53,33%
c	většinou s kamarády a spolužáky	18	50,00%	4	13,33%
d	sám/a/	3	8,33%	3	10,00%
7	Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky s českými kamarády nebo spolužáky?				
a	zájmové kroužky navštěvuji sám nebo se svými vrstevníky stejné národnosti	15	41,67%	4	13,33%
b	ano navštěvuji	12	33,33%	8	26,67%
c	nenavštěvuji žádné zájmové kroužky	9	25,00%	18	60,00%

Tabulka č. 5: Integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k délce pobytu

Pozitivní odpovědi dětí z jednotlivých kategorií vzhledem k délce pobytu na území České republiky na otázky týkající se jejich integrace do českého prostředí jsou pro větší přehlednost uvedeny v procentech v grafu č. 7.

Graf č. 7: Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci v závislosti na délce pobytu, *vlastní zdroj*

7.3.1 Ověření hypotézy

Zda existuje statisticky významný rozdíl v míře integrace mezi jednotlivými kategoriemi délky pobytu dětí Vietnamu a Mongolska na území 1-5 let a více než pět let, bylo zjištěno pomocí testu významnosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

7.3.2 Souvislost odpovědí týkajících se míry integrace dětí v závislosti na délce pobytu

Stanovení hypotéz

H_0 : Mezi četnostmi pozitivních a negativních odpovědí vzhledem k integraci dětí z Vietnamu a Mongolska vzhledem k délce pobytu na území České republiky není statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi pozitivních a negativních odpovědí vzhledem k integraci dětí z Vietnamu a Mongolska vzhledem k délce pobytu na území České republiky je statisticky významný rozdíl.

	Pozitivní odpovědi	Negativní odpovědi	Σ
Déle než 5 let	171 (135,82)	81 (116,18)	252
1-5 let	78 (113,18)	132 (96,82)	210
Σ	249	213	462

Tabulka č. 6: Čtyřpolní tabulka integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k délce pobytu

Pro testování na hladině významnosti 0,05 (5%) a pro vypočítaný počet stupňů volnosti $f=1$ byla v tabulce testového kritéria chí-kvadrát nalezena kritická hodnota testového kritéria $\chi^2 = 3,841$.

Výpočet testovaného kritéria: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$

$$\chi^2 = 9,11 + 10,65 + 10,94 + 12,78 = 43,48$$

V odpovědích jednotlivých kategorií dle délky pobytu byl shledán statisticky významný rozdíl. Bylo zjištěno, že hodnota testovaného kritéria je ve srovnání s kritickou hodnotou vyšší, proto je nulová hypotéza odmítnuta a hypotéza alternativní přijata.

Zhodnocení výsledků:

Z celkového počtu dotázaných respondentů jednotlivých kategorií délky pobytu odpovědělo pozitivně vzhledem k integraci do českého prostředí **67,86% dětí z kategorie déle než 5 let a 37,14% dětí z kategorie 1-5 let.** U všech otázek odpovědělo kladně větší procento dětí z kategorie déle než pět let než 1-5 let.

V odpovědích jednotlivých kategorií dle délky pobytu byl shledán statisticky významný rozdíl. Délka pobytu má vliv na integraci dětí do České republiky, kdy děti, které v ČR pobývají déle než 5 let, vykazují vyšší míru integrace než děti, které zde pobývají 1-5 let. Toto zjištění tak dokazuje, že cíle integrační politiky státu plní v souvislosti s integrací těchto dětí svůj úkol. Konkrétní aktivity *Koncepce integrace cizinců* na našem území napomáhající integraci tak se zvyšující se délkou pobytu, zvyšují její míru.

Dle uvedených výpočtů bylo zjištěno, že délka pobytu má vliv na integraci dětí do České republiky, proto je **potvrzena Hypotéza 3: Děti, které v ČR pobývají déle než 5 let, vykazují vyšší míru integrace než děti, které zde pobývají 1-5 let.**

7.4 Míra zájmu rodičů o integraci vzhledem ke státní příslušnosti

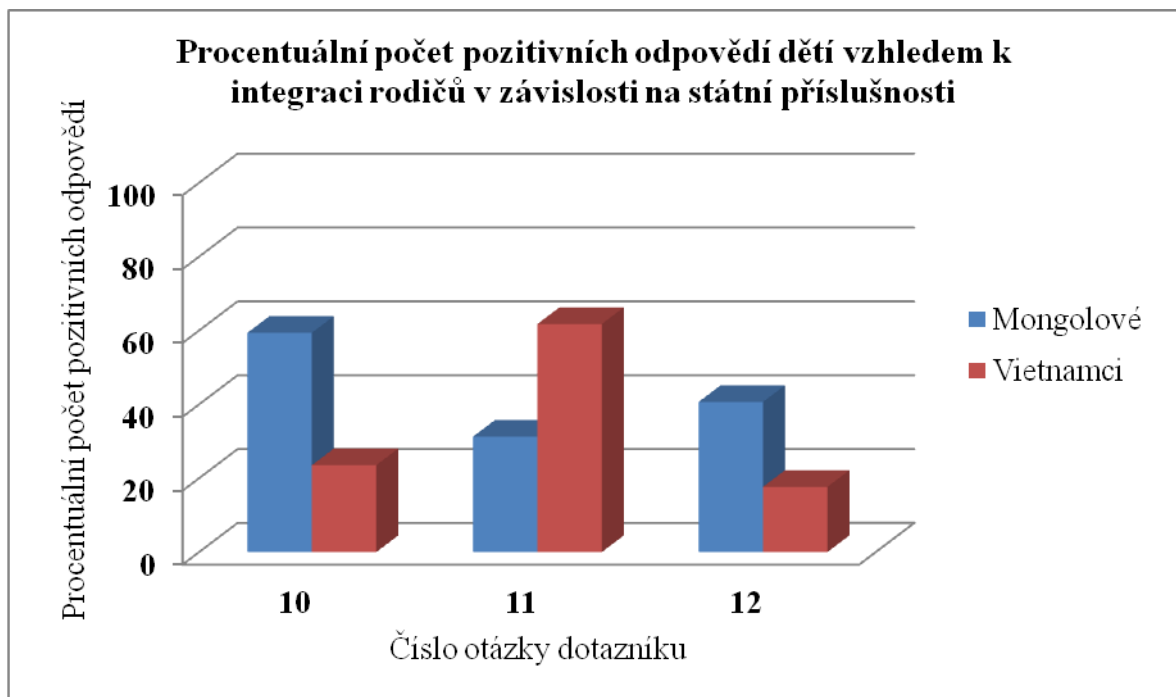
Poslední část výzkumu byla zaměřena na vliv zájmu rodičů dětí z Vietnamu a Mongolska o integraci do České republiky. Jako měřítko míry integrace byly použity ukazatele, jenž byly popsány v teoretické části, kterými jsou znalost českého jazyka (na tento ukazatel byla zaměřena položka č. 10 Učí se tví rodiče česky?), zájem rodičů o školní prospěch a problémy dětí (na tento ukazatel byla zaměřena položka č. 11 Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch, o tvé školní problémy?) a zájem či schopnost rodičů vyřizovat samostatně záležitosti na úřadech (na tento ukazatel byla zaměřena položka č. 12 Záležitosti na úřadech (povolení k pobytu, živnostenský list, povolení k zaměstnání...) rodiče vyřizují?).

Odpovědi na položky z dotazníku zaměřující se na zájem rodičů o integraci jsou vyznačeny v tabulce č. 7. Pozitivní odpovědi na položky vzhledem k integraci jsou vyznačeny červenou barvou včetně procentuálního vyjádření, které je uvedeno vždy vedle jednotlivých četností.

Otázka č.		Mongolové		Vietnamci	
		n=32		n=34	
10	Učí se tví rodiče česky?				
a	ano	19	59,38%	8	23,53%
b	Umí jen základní slova, to jim stačí	9	28,13%	16	47,06%
c	ne	4	12,50%	10	29,41%
11	Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch a tvé školní problémy?				
a	Ano, zajímají se	10	31,25%	21	61,76%
b	Ani moc ne, občas se zeptají	8	25,00%	8	23,53%
c	Ne, nepokládají to za důležité	14	43,75%	5	14,71%
12	Záležitosti na úřadech (povolení k pobytu, živnostenský list, povolení k zaměstnání...) rodiče vyřizují?				
a	sami	13	40,63%	6	17,65%
b	sami a já jim tlumočím	16	50,00%	7	20,59%
c	vyřizuje to za ně, pokud je to možné, někdo jiný	3	9,38%	21	61,76%

Tabulka č. 7 Integrace rodičů dětí Vietnamu a Mongolska

Pozitivní odpovědi dětí, vzhledem k zájmu jejich rodičů o integraci, jsou pro větší přehlednost uvedeny v procentech v grafu č. 8.

Graf č. 8: Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci rodičů v závislosti na státní příslušnosti, *vlastní zdroj*

7.4.1 Ověření hypotéz

Zda existuje statisticky významný rozdíl v zájmu rodičů dětí Vietnamu a Mongolska o integraci bude zjištěno pomocí testu významnosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

7.4.2 Souvislost učení češtiny rodičů a jednotlivých státních příslušností

Stanovení hypotéz

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam na otázku výuky češtiny rodičů není statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam na otázku výuky češtiny rodičů je statisticky významný rozdíl.

Pro testování na hladině významnosti 0,05 (5%) a pro vypočítaný počet stupňů volnosti $f=2$ byla v tabulce testového kritéria chí-kvadrát nalezena kritická hodnota testového kritéria 5,991.

	Ano	Základní slova	Ne	Σ
VNM	8 (13,90)	16 (12,88)	10 (7,21)	34
MNG	19 (13,09)	9 (12,12)	4 (6,79)	32
Σ	27	25	14	66

Tabulka č. 8: Zájem rodičů dětí učit se česky (Otázka č. 10 Učí se tví rodiče česky?)

Výpočet testovaného kritéria: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$

$$\chi^2 = 2,50 + 0,76 + 1,08 + 2,67 + 0,80 + 1,15 = 8,96$$

U položky č. 10 byla shledána statisticky významná rozdílnost v odpovědích, neboť výpočtem bylo zjištěno, že hodnota testovaného kritéria je ve srovnání s kritickou hodnotou větší, proto může být nulová hypotéza odmítnuta a přijata hypotéza alternativní. Rozdílnost zájmu rodičů dětí z Mongolska a Vietnamu o učení se češtiny je statisticky významná, přičemž mongolští rodiče mají větší zájem se učit českému jazyku než rodiče dětí z Vietnamu.

7.4.3 Souvislost zájmu rodičů o školní prospěch a problémy jednotlivých státních příslušností

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam na otázku zájmu rodičů o školní prospěch a problémy není statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam na otázku zájmu rodičů o školní prospěch a problémy je statisticky významný rozdíl.

Pro testování na hladině významnosti 0,05 (5%) a pro vypočítaný počet stupňů volnosti $f=2$ byla v tabulce testového kritéria chí-kvadrát nalezena kritická hodnota testového kritéria 5,991.

	Ano	Ani moc ne	Ne	Σ
VNM	21 (15,97)	8 (8,24)	5 (9,79)	34
MNG	10 (15,03)	8 (7,76)	14 (9,21)	32
Σ	31	16	19	66

Tabulka č. 9: Zájem rodičů o školní prospěch a problémy svých dětí (Otázka č. 11 Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch a tvé školní problémy?)

Výpočet testovaného kritéria: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$

$$\chi^2 = 1,58 + 0,0069 + 2,34 + 1,68 + 0,0074 + 2,49 = \mathbf{8,10}$$

Hodnota testovaného kritéria je ve srovnání s kritickou hodnotou vyšší, proto u otázky č. 11 shledáváme statisticky významnou rozdílnost v odpovědích, přijímáme alternativní hypotézu a nulovou odmítáme. Státní příslušnost má statisticky významný vliv na zájem rodičů o školní prospěch a problémy svých dětí, kdy větší zájem byl zaznamenán u Vietnamské národnosti.

7.4.4 Souvislost samostatnosti vyřizování záležitostí na úřadech rodičů dětí v závislosti na státní příslušnosti

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam na otázku vyřizování záležitostí rodiči na úřadech není statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí dětí státní příslušnosti Mongolsko a Vietnam na otázku vyřizování záležitostí rodiči na úřadech je statisticky významný rozdíl.

Pro testování na hladině významnosti 0,05 (5%) a pro vypočítaný počet stupňů volnosti $f=2$ byla v tabulce testového kritéria chí-kvadrát nalezena kritická hodnota testového kritéria 5,991.

	sami	sami se mnou	někdo jiný	Σ
VNM	6 (9,79)	7 (11,85)	21 (12,36)	34
MNG	13 (9,21)	16 (11,15)	3 (11,64)	32
Σ	19	23	24	66

Tabulka č. 10: Vyřizování záležitostí rodiči dětí na úřadech (Otázka č. 12 Záležitosti na úřadech (povolení k pobytu, živnostenský list, povolení k zaměstnání...) rodiče vyřizují?)

Výpočet testovaného kritéria: $\chi^2 = \frac{(P-O)^2}{O}$

$$\chi^2 = 1,47 + 1,99 + 6,04 + 1,56 + 2,11 + 6,41 = \mathbf{19,58}$$

U položky č. 12 byl shledán statisticky významný rozdíl v odpovědích, nulová hypotéza může být odmítnuta a přijata hypotéza alternativní, neboť výpočtem bylo zjištěno, že

hodnota testovaného kritéria je ve srovnání s kritickou hodnotou vyšší. Mongolští státní příslušníci si záležitosti na úřadech vyřizují častěji sami nebo v doprovodu svých dětí než Vietnamci, tento rozdíl má statistickou významnost.

Zhodnocení výsledků:

Dle zjištěných výsledků pozitivně vzhledem k integraci rodičů u **položky č. 10** (Učí se tví rodiče česky?) odpovědělo **59,38% dětí z Mongolska a 23,53% dětí z Vietnamu**. Výpočtem testu významnosti chí-kvadrát **byl shledán statisticky významný rozdíl v odpovědích**. Rozdílnost zájmu rodičů dětí z Mongolska a Vietnamu o učení se češtiny je statisticky významná, přičemž mongolští rodiče mají větší zájem se učit českému jazyku než rodiče dětí z Vietnamu.

U **položky č. 11** (Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch, o tvé školní problémy?) byl zjištěn opačný poměr odpovědí, pozitivně odpovědělo větší procento Vietnamců, tedy **61,76%, Mongolů odpovědělo pozitivně 31,25%**. Výpočtem testu významnosti chí-kvadrát **byl shledán statisticky významný rozdíl v odpovědích**. Státní příslušnost má statisticky významný vliv na zájem rodičů o školní prospěch a problémy svých dětí, kdy větší zájem byl zaznamenán u vietnamské národnosti.

I u položky č. 12 byl výpočtem testu významnosti chí-kvadrát shledán statisticky významný rozdíl v odpovědích. Mongolští státní příslušníci si záležitosti na úřadech vyřizují častěji sami nebo v doprovodu svých dětí, kdy odpovědělo pozitivně vzhledem k integraci jejich rodičů **40,63% dětí z Mongolska**, než **Vietnamci**, jejichž procentuální počet pozitivních odpovědí činil **17,65%**.

Z uvedených dat vyplývá, že rodiče dětí z Mongolska mají větší zájem o integraci do české společnosti, než rodiče dětí z Vietnamu. Respondenti z Mongolska odpověděli ve 43,75% na otázky týkající se integrace jejich rodičů do české společnosti pozitivně, zatímco respondenti z Vietnamu pouze v 34,31%. Mongolské děti měly větší procentuální zastoupení pozitivních odpovědí než vietnamské děti u položek 10, 12, naopak tomu bylo u položky 11, kdy pozitivně odpovědělo větší procento Vietnamců.

Z vyhodnocených dat vyplývá, že mongolští rodiče se na našem území integrují lépe. Faktory, které jejich integraci ovlivňují, jsou provázány s již popsány faktory, ovlivňujícími integraci jejich dětí. Pracují především v dělnických profesích, jejich finanční situace je většinou tíživá, proto jsou nepřímo nuceni k výuce českého jazyka, který

je cestou pro získání trvalého pobytu a zabezpečí, tak větší jistotu pobytu na našem území. Jejich schopnost adaptace společně se znalostí jazyka jim umožňuje také vyřizování si svých záležitostí na úřadech samostatně. Oproti tomu Vietnamci se díky své uzavřenosti a prostředníkům pro vyřizování záležitosti hůře integrují do naší společnosti. Vzhledem k integraci se pozitivně projevilo jejich kulturní specifikum, pouze v oblasti zájmu o vzdělání jejich dětí u položky č. 11. Zde bylo prokázáno, že Vietnamci kladou větší důraz na vzdělání svých dětí, neboť projevili větší zájem o školní prospěch a problémy svých dětí než Mongolové, kteří vzdělání takový důraz nepřikládají.

Z uvedených výsledků lze konstatovat, že míra zájmu rodičů o integraci má vliv na integraci jejich dětí, neboť ve čtvrté části výzkumu bylo prokázáno, že rodiče dětí z Mongolska mají větší zájem o integraci a lépe se integrují do české společnosti, než rodiče dětí z Vietnamu, a větší míra integrace byla potvrzena taktéž u samotných dětí z Mongolska.

7.5 Dodržování tradic České republiky a rodné země

Pro dokreslení míry integrace jednotlivých národností byly součástí dotazníku dvě otevřené položky, jejich záměrem bylo zjištění, zda a případně jaké tradice České republiky jsou respondenty dodržovány, což bylo předmětem položky č. 8. Položka č. 9 zjišťovala, zda a případně jaké tradice rodné země jsou respondenty dodržovány.

Zjištěná data byla zkoumána z pohledu jednotlivých státních příslušností, neboť ani pohlaví, ani délka pobytu dětí na našem území, tuto záležitost neovlivňuje, neboť dodržování tradic je určováno především rodinným prostředím.

Z dotazníků vyplynula následující zjištění. Zvyky České republiky dodržuje více Mongolů, kdy na položku č. 8 odpovědělo ano 21 respondentů Mongolska, což činí **65,63%** z jejich celkového počtu a 19 respondentů z Vietnamu, což z jejich celkového počtu činí **55,88%**. U položky č. 9, která se týkala dodržování zvyků rodné země, bylo zjištěno, že většina všech respondentů zvyky své kultury dodržuje i na našem území. Větší procento však bylo zjištěno u respondentů z Vietnamu, z nichž na tuto položku odpovědělo ano 33, což činí z jejich celkového počtu 97,06%. Mongolů odpovědělo na tuto položku ano 27, což z jejich celkového počtu činí 84,38%.

Pro větší přehlednost byla zjištěná data zapsána do tabulky č. 11, která uvádí počty odpovědí jednotlivých státních příslušností na otázky tradic České republiky a rodné země.

Otázka č.		Mongolové		Vietnamci	
		n=32		n=34	
8	Dodržujete doma s rodinou nějaké české zvyky? (Vánoce, velikonoce...)				
<i>a</i>	ano dodržujeme	21	65,63%	19	55,88%
<i>b</i>	ne nedodržujeme	11	34,38%	15	44,12%
9	Dodržujete doma s rodinou zvyky a tradice tvé rodné země?				
<i>a</i>	Ano dodržujeme	27	84,38%	33	97,06%
<i>b</i>	Ne nedodržujeme	5	15,63%	1	2,94%

Tabulka č. 11: Dodržování tradic rodné země a České republiky

Ve výčtu konkrétních tradic České republiky, jenž rodiny cizinců dodržují, byly v dotazníku u obou státních příslušností ve všech případech uvedeny Vánoce a Nový rok. Pouze ve třech případech u mongolských respondentů byly navíc uvedeny narozeniny.

Výčet konkrétních tradic rodné země dodržovaných Mongoly na našem území obsahoval ve všech případech tzv. Bílý měsíc a Nový rok, které byly popsány v teoretické části. Vietnamští respondenti ve všech případech uvedli Lunární či Asijský Nový rok.

ZÁVĚR

Záměrem diplomové práce bylo rozpracování v současné době stále více diskutovaného tématu, kterým je integrace cizinců na našem území. Teoretická část rozpracovává teoretická východiska této problematiky, na základě kterých byl následně v praktické části diplomové práce stanoven výzkumný problém. Výzkum byl orientován na zjištění míry integrace dětí z Vietnamu a Mongolska do české společnosti a míry zájmu rodičů o jejich integraci. Cílem bylo zjistit, jaká je míra integrace dětí cizinců těchto zemí v závislosti na státní příslušnosti, pohlaví a délce pobytu na našem území. V souvislosti s těmito cíli byla také zjišťována míra zájmu rodičů o integraci na našem území. Pro dosažení cílů, které byly stanoveny, byl zvolen kvantitativně orientovaný výzkum, realizovaný pomocí anonymního dotazníku, který byl prostřednictvím rodičů rozdán dětem těchto třetích států ve věku 12-16 let. K uvedeným cílům byly stanoveny hypotézy, které byly následným výzkumem verifikovány nebo falzifikovány. Ve výzkumu byla **potvrzena Hypotéza 1: Děti z Mongolska se lépe integrují do české společnosti než děti z Vietnamu a také Hypotéza 3: Děti, které v ČR pobývají déle než 5 let, vykazují vyšší míru integrace než děti, které zde pobývají 1-5 let.** Naopak **Hypotéza 2: Chlapci se lépe integrují do české společnosti, než dívky potvrzena nebyla.**

Z výsledků výzkumu lze konstatovat tyto souvislosti. Jednou z hlavních příčin nižší míry integrace vietnamských dětí je stále přetrvávající velká uzavřenost vietnamské minority. Vietnamci se díky svým tradicím, založeným na velké uzavřenosti a soudržnosti rodiny, úctě ke starším a uctívání předků, hůře integrují do české společnosti. Po dlouhá léta využívaný institut prostředníka pro vyřizování záležitostí na různých úradech má také nemalý podíl na jejich izolovanosti. Děti se tak pohybují především v okruhu své rodiny, což má vliv jak na užívání českého jazyka, tak na začlenění mezi ostatní spolužáky a kamarády. Oproti tomu u mongolské kultury, přestože se také vyznačuje velkou rodinnou soudržností, vykazují děti větší míru integrace, která je paradoxně mimo jiné důsledkem jejich nižší sociální úrovně života na našem území, kdy většina mongolských rodičů je na našem území zaměstnána v dělnických profesích, jsou tak nepřímě nuceni k výuce českého jazyka, který je cestou pro získání trvalého pobytu a zabezpečí jim větší jistotu pobytu na našem území. Většinu záležitostí si vyřizují sami. Velmi často jim jejich děti zastupují roli tlumočnicků, čímž se více dostávají do kontaktu s českou populací a i ve školním prostředí následně vykazují větší schopnost navázání vztahů s ostatními spolužáky a kamarády.

Druhá část výzkumu nám ukázala, že zakořeněné tradice obou národností, dle kterých upřednostňují ve výchově chlapce, vlivem jejich pobytu na našem území ztrácí svůj význam, neboť rozdílnost míry integrace mezi pohlavími nebyla prokázána. Přesto, že emancipace u těchto národností ještě stále nedosahuje takové úrovně jako v naší společnosti, zjištěná data nám v této oblasti dokazují jistý posun, který je jistě důležitým krokem pro další vývoj dětí a jejich integraci na našem území.

Část výzkumu zaměřená na zjištění míry integrace vzhledem k délce pobytu nám však prokázala, že i přes velmi zakořeněné tradiční hodnoty a postoje obou národností, směřuje integrační politika našeho státu správným směrem. Stanovené cíle v souvislosti s integrací těchto dětí jsou naplňovány. Konkrétní aktivity *Koncepce integrace cizinců* na našem území napomáhající integraci a se zvyšující se délkou pobytu, zvyšují její míru. Čím jsou děti cizinců na našem území déle, tím vyšší vykazují míru integrace.

Z výsledků poslední části výzkumu lze konstatovat, že míra integrace rodičů má vliv na integraci jejich dětí, neboť bylo prokázáno, že rodiče dětí z Mongolska mají větší zájem o integraci a lépe se integrují do české společnosti, než rodiče dětí z Vietnamu, a větší míra integrace byla potvrzena taktéž u samotných dětí z Mongolska.

Výše uvedená zjištění nám ukazují, že přesto, že jsou obě zkoumané národnosti z Dálného východu a jejich kultury by nám zdánlivě mohly připadat velmi podobné, mnoha lidem také dle svých projevů a vzezření často splývají, jsou jejich kultury v mnoha ohledech velmi odlišné a mají vliv na jejich integraci na našem území.

Vzhledem ke zjištěným skutečnostem se jako doporučení pro praxi a budoucnost jeví potřeba prohlubování interkulturních kompetencí, které lze definovat jako *způsobilost jedince začleňovat do vlastního jednání a komunikace respekt k hodnotám a kulturním standardům příslušníků jiných národů, etnik či ras* (Průcha, 2011, s. 69). Velmi dobrou cestou a strategií je pokračování a rozšiřování výuky multikulturní výchovy na školách, kde děti tráví velmi podstatnou část dne. Velmi přínosné je v tomto ohledu také rozšíření aktivit pro posílení multikulturních kompetencí do institucí a organizací, které jsou vzhledem ke své síti a rozmístění po celé republice místem střetu různých kultur. Takovými centry jsou například různé knihovny či domovy mládeže. Zde je pak možno zábavnou formou prostřednictvím různých přednášek či besed na témata odlišnosti kultur podporovat multikulturní kompetence, jak u dětí, tak dospělých různých kultur v jejich

volném čase. Pro zlepšení vztahů mezi majoritní společností a menšinami je také zapotřebí větší informovanosti většinové společnosti o záležitostech cizinců. Tyto je možné prohlubovat pomocí akcí, které by byly zaměřeny na vzájemné poznání různých kultur a jejich odlišností. Taková setkání majority se zástupci cizinců by mohla také zmírňovat xenofobní postoje vůči cizincům.

V neposlední řadě je velmi žádoucí prohlubovat a zvyšovat odborné a interkulturní kompetence pracovníků v kontaktu s cizinci, ať už učitelů, kteří svojí činností působí především na mladou generaci, tak i pracovníků státní správy či různých neziskových organizací, kteří svou činností působí především na dospělé jedince, formou školení či různých seminářů, neboť právě tyto pracovníci se téměř denně setkávají s cizinci i příslušníky majoritní společnosti. Je velmi důležité, aby primárně oni sami měli tyto interkulturní kompetence osvojeny, a mohli je tak na základě vlastního přesvědčení a zkušeností přenášet na ostatní členy společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR*. Praha: Multikulturní centrum Praha, o.s. ISBN 80-239-7825
- [2] BALÁŽ, Roman, 2010. *Sborník z konference: Integrace cizinců ve Zlínském kraji a její lokální specifika*. Správa uprchlických zařízení MV, Centrum na podporu integrace cizinců ve Zlínském kraji & Zlínský kraj
- [3] BERRY et al., 2002; BHAWUK, LANDIS a LO, 2006 podle MORGENSTERNOVÁ Monika a Lenka ŠULOVÁ et. al., 2007. *Interkulturní psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-1361-1
- [4] BURYÁNEK, Jan et al., 2002. *Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Člověk v tísní. ISBN 80-7106-614-1.
- [5] COUSSEYOVÁ, Mary, 2000. *Rámeček integrační politiky*. Praha: Vydavatelství Rady Evropy. ISBN 92-871-4341-2.
- [6] FRIEDLMEIEROVÁ, W., TROMMSDORFOVÁ, G., 1999 cit podle PRŮCHA, Jan, 2004. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-885-6
- [7] GEIST, Bohumil, 1992. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, a. s. ISBN 80-85605-28-7
- [8] HARTL, HARTLOVÁ, 2000 cit. podle PRŮCHA, Jan, 2004. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-885-6
- [9] HLADÍK, Jakub, 2006. *Multikulturní výchova: Socializace a integrace menšin*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati. ISBN 80-7318-424-9
- [10] CHRÁSKA, Miroslav, 2003. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 801244-0765-5.
- [11] KAJANOVÁ Alena a David URBAN podle DAVIDOVÁ, Eva et. al, 2009. *Sociální práce s etnickými menšinami*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, zdravotně sociální fakulta. ISBN 978-80-7394-181-9

- [12] MORGENSTERNOVÁ Monika a Lenka ŠULOVÁ et. al., 2007. *Interkulturní psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-1361-1
- [13] NAKONEČNÝ, Milan, 1997 cit podle PRŮCHA, Jan, 2004. *Interkulturní psychologie: sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-885-6
- [14] NIESEN, Jan, 2000. *Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin*. Vydavatelství Rady Evropy. ISBN 92-871-4345-5
- [15] NOVÁK, Tomáš, 2002. *O předsudcích*. Brno: nakladatelství DOPLNĚK. ISBN 80-7239-119-4
- [16] PASTRŇÁK, René, 2008. *Sociální práce s menšinami a migranty*. Opava: Optys, spol. s.r.o. ISBN 978-80-85819-69-4
- [17] PRŮCHA, Jan, 2000. *Multikulturní výchova. Teorie-praxe-výzkum*. Praha: ISV nakladatelství. ISBN 80-85866-72-2.
- [18] PRŮCHA, Jan, 2010. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3069-1
- [19] RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA et. al. 2009. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). ISBN 978-80-7419-023-0
- [20] ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 2001. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-648-9
- [21] ŠIŠKOVÁ, Tatjana, 2008. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-182-2
- [22] TESAŘ, Filip, 2007. *Etnické konflikty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-097-9
- [23] VÁGNEROVÁ, Marie, 1999. *Psychologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-214-9
- Zákonné normy:**
- [24] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*, 2001. Praha: Tauris. ISBN 80-211-0372-8

- [25] Usnesení vlády ČR ze dne 9. února 2011 č. 99 k aktualizované Koncepti integrace cizinců na území České republiky a k návrhu dalšího postupu v roce 2011
- [26] Usnesení vlády ČR ze dne 4. ledna 2012 č. 6 k Postupu při realizaci aktualizované Koncepti integrace cizinců - Společné soužití v roce 2012
- [27] Usnesení vlády ČR ze dne 29. února 2012 č. 121 Věcný záměr nové právní úpravy vstupu a pobytu cizinců na území České republiky, volného pohybu občanů Evropské Unie a jejich rodinných příslušníků a ochrany státních hranic
- [28] Zákon číslo 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- [29] Zákon číslo 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- [30] Zákon číslo 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- [31] Zákon číslo 221/2003 Sb., o dočasné ochraně, ve znění pozdějších předpisů
- [32] Zákon číslo 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
- [33] Zákon číslo 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje:

- [34] Integrační centra. *Informace o projektech* [online]. © 2009-2010, [cit. 2013-03-14]. Dostupný z <<http://www.integracnicentra.cz/Onas/InformaceOProjektech.aspx>>
- [35] Závěrečná zpráva z projektu. *Preventivní a informační kampaň zaměřená na mongolské pracovní migranty 2009* [online]. © 2013, [cit. 2013-03-14]. Dostupný z <http://search.seznam.cz/?q=mongolci+v+%C4%8Dr&aq=0&oq=mongolci&sourceid=szn-HP&thru=sug>
- [36] Ministerstvo zahraničních věcí ČR. *Mongolsko* [online]. © 2013, [cit. 2013-04-13]. Dostupný z http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/mongolsko/index.html
- [37] Ministerstvo vnitra ČR. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2011* [online]. © 2013, [cit. 2013-03-22]. Dostupný z <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>
- [38] Inkluzivní škola. *Bariéry cizinců na české škole* [online]. © 2013, [cit. 2013-03-23]. Dostupný z <http://www.inkluzivniskola.cz/migrace/bariery-cizincu-na-ceske-skole>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Č. Číslo

ČR Česká republika

Tzv. Takzvaný, takzvaně

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 Počty klientů navštěvujících Centrum na podporu integrace cizinců ve Zlínském kraji

Graf č. 2 Počet respondentů vzhledem ke státní příslušnosti

Graf č. 3 Počet respondentů vzhledem k pohlaví

Graf č. 4 Počet respondentů vzhledem k délce pobytu na území ČR

Graf č. 5 Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci rodičů v závislosti na státní příslušnosti

Graf č. 6 Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci v závislosti na pohlaví

Graf č. 7 Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci v závislosti na délce pobytu

Graf č. 8 Procentuální počet pozitivních odpovědí dětí vzhledem k integraci v závislosti na státní příslušnosti

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Integrace dětí cizinců vzhledem ke státní příslušnosti

Tabulka č. 2 Čtyřpolní tabulka integrace dětí cizinců vzhledem ke státní příslušnosti

Tabulka č. 3 Integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k pohlaví

Tabulka č. 4 Čtyřpolní tabulka integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k pohlaví

Tabulka č. 5 Integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k délce pobytu

Tabulka č. 6 Čtyřpolní tabulka integrace dětí Vietnamu a Mongolska vzhledem k délce pobytu

Tabulka č. 7 Integrace rodičů dětí Vietnamu a Mongolska

Tabulka č. 8 Zájem rodičů dětí učit se česky (Otázka č. 10 Učí se tví rodiče česky?)

Tabulka č. 9 Zájem rodičů o školní prospěch a problémy svých dětí (Otázka č. 11 Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch a tvé školní problémy?)

Tabulka č. 10 Vyřizování záležitostí rodiči dětí na úřadech (Otázka č. 12 Zležitosti na úřadech (povolení k pobytu, živnostenský list, povolení k zaměstnání...) rodiče vyřizují?)

Tabulka č. 11 Dodržování tradic rodné země a České republiky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Jmenuji se Michaela Obdržálková a ráda bych Vás touto cestou požádala o spolupráci na mé diplomové práci.

Vaše pomoc spočívá v tom, že zcela anonymně vyplníte tento dotazník. V tomto dotazníku zakřížkujte vždy jednu odpověď u každé položené otázky, vždy podle toho, která odpověď je nejbližší Vašemu názoru. Žádná odpověď není špatná nebo dobrá, jde jen o vyslovení Vašeho názoru. Dotazník je anonymní. Děkuji, že tomuto dotazníku věnujete svůj volný čas.

Jsem:

holka

kluk

Národnost:

vietnamská

mongolská

Jak dlouho žiješ v České republice?

Od narození

1-5 let

Více než 5 let

1. Máš problém rozumět a mluvit v českém jazyce?

Ano, velký

Občas

Ne, česky jsem se naučil/a/ docela dobře

2. V jakém jazyce nejraději sleduješ pořady v televizi?

V českém jazyce

Ve svém rodném jazyce

Je mi to jedno

3. Jak často mluvíš českým jazykem?

- Většinou mluvím česky, svým rodným jazykem mluvím, jen pokud musím
- Česky mluvím jen ve škole, a když musím
- Česky i svou rodnou řečí mluvím přibližně stejně často

4. Jak dlouho sis zvykl/a na českou školu?

- Zvykl/a/ jsem si rychle do půl roku
- Bylo to docela těžké, ale už jsem si zvykl/a/ asi rok
- Nemohu si zatím zvyknout už je to přes rok

5. Máš nějaké české kamarády?

- Ano, mám
- Ne, nemám žádné české kamarády
- Nemám žádné kamarády

6. S kým nejčastěji trávíš volný čas?

- Většinou s rodiči
- Většinou se sourozenci
- Většinou s kamarády a spolužáky
- Sám/a/

7. Navštěvuješ nějaké zájmové kroužky s českými kamarády nebo spolužáky?

- Zájmové kroužky navštěvuji sám nebo se svými vrstevníky stejné národnosti.
- Ano navštěvuji
- Nenavštěvuji žádné zájmové kroužky

8. Dodržujete doma s rodinou nějaké české zvyky a tradice (Vánoce, velikonoce.....)?

- Ano dodržujeme
- Ne nedodržujeme

Pokud ano jaké?

.....
.....

9. Dodržujete doma s rodinou zvyky a tradice tvé rodné země?

- Ano dodržujeme
 Ne nedodržujeme

Pokud ano jaké?

.....
.....

10. Učí se tví rodiče česky?

- Ano
 Umí jen základní slova, to jim stačí
 Ne

11. Zajímají se rodiče o tvůj školní prospěch, o tvé školní problémy?

- Ano, zajímají se
 Ani moc ne, ale občas se zeptají
 Ne, nepokládají to za důležité

12. Záležitosti na úřadech (povolení k pobytu, živnostenský list, povolení k zaměstnání...) rodiče vyřizují?

- Sami
 Sami a já jim tlumočím
 Vyřizuje to za ně, pokud je to možné, někdo jiný